

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Výuka ruského jazyka na základních školách

na Berounsku (1945–2020)

Tereza Krobová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra germanistiky a slavistiky

Studijní program Cizí jazyky pro komerční praxi

Specializace programu Cizí jazyky pro komerční praxi – ruština

Bakalářská práce

Výuka ruského jazyka na základních školách

na Berounsku (1945–2020)

Tereza Krobová

Vedoucí práce:

Mgr. Bohuslava Němcová, Ph.D.

Katedra germanistiky a slavistiky

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022 .....

Poděkování

Nejdříve bych ráda poděkovala Mgr. Bohuslavě Němcové, Ph.D. za odborné vedení této práce, za její čas, podnětné rady a odbornou pomoc. Velké poděkování patří také všem respondentům, kteří byli ochotni poskytnout rozhovory a podílet se tak na našem výzkumu. Bez jejich účasti by tato práce nemohla vzniknout. Děkuji jim za to, že mi věnovali svůj čas a ochotně sdíleli svoje vzpomínky i zkušenosti.

Konkrétně děkuji následujícím pedagogům:

Ing. Evžen Krob (ředitel ZŠ a MŠ Králův Dvůr a ZŠ a MŠ Počaply)

Mgr. Eva Veverková (vyučující francouzského jazyka na ZŠ a MŠ Loděnice)

Mgr. Ivan Souček (ředitel Jungmannovy ZŠ a MŠ Beroun)

Mgr. Jana Rozhoňová (bývalá zástupkyně ZŠ a MŠ Králův Dvůr, vyučující českého a francouzského jazyka)

Mgr. Jana Zálomová (vyučující ruského jazyka a hudební výchovy na ZŠ a MŠ Králův Dvůr)

Mgr. Libor Kuška (ředitel ZŠ a MŠ Broumy)

Mgr. Lubor Vlček (vyučující německého jazyka na 2. ZŠ a MŠ Beroun)

Mgr. Pavel Herold (ředitel ZŠ a MŠ Beroun)

Mgr. Václav Veverka (bývalý ředitel ZŠ a MŠ Loděnice)

Mgr. Vladislav Krabec (bývalý ředitel ZŠ a MŠ Počaply)

Obsah

1 ÚVOD	7
2 Postavení ruštiny v Československu 1945-1968.....	9
2.1. Historický úvod	9
2.2 Výuka cizích jazyků v Československu po 2. světové válce.....	10
2.3 Historický přehled událostí 1947-1948	11
2.4 Výuka ruského jazyka v 50. letech 20. století.....	12
2.5 Historický přehled událostí v 50. a 60. letech 20. století	14
3 Pražské jaro a období normalizace.....	16
3.1 Průběh Pražského jara.....	16
3.2. Výuka ruského jazyka v období normalizace.....	18
3.3 Přelom v roce 1989.....	20
4 Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP)	21
4.1 Puškinův památník	21
5 Spolupráce mezi městy Beroun – Zagorsk.....	23
5.1 Podmínky navazování družby mezi městy.....	23
5.2 Družební města Beroun – Zagorsk (Sergijev Posad).....	24
5.3 Počátky družby	25
5.4 Život v táboře Valji Kotíka.....	31
5.5 Průběh a konec družby	33
6 Postavení ruštiny v Československu a České republice 1989–2021.....	34
6.1 Školství a školské reformy po roce 1989	34
6.2 Česko-ruské vztahy po roce 1989.....	38
6.3 Změny po roce 2000	39
6.4 Nárůst zájmu o ruštinu politické situaci navzdory	40
6.5 Česko-ruské vztahy po roce 2008.....	40
6.6. Výuka ruského jazyka po roce 2000	42
7 Výuka ruského jazyka na ZŠ v okrese Beroun.....	43
8 Rozhovory s řediteli a učiteli základních škol na Berounsku	45
8.1 Mgr. Václav Veverka a srovnání výuky ve dvou odlišných režimech.....	45
8.2 Výuka ruského jazyka na základních školách v 90. letech 20. století.....	47
8.3 Rok 1968 z pohledu respondentů pamětníků	47
8.4 Názory respondentů na druhý povinný cizí jazyk na ZŠ	48

8.5 Výuka ruského jazyka na ZŠ a MŠ Králův Dvůr	50
9 Výsledky provedeného výzkumu	52
9.1 Účastníci výzkumu	52
9.2 Otázky pokládané účastníkům výzkumu	52
10 Závěr	67
Resumé	69
Seznam použité literatury a elektronických zdrojů	70
Seznam obrázků	74
Seznam tabulek	74

1 ÚVOD

Výuka ruského jazyka v České republice a v Československu prošla za posledních několik desetiletí složitým vývojem. Ruský jazyk, jenž zaujal po druhé světové válce v českém školství významnou pozici, se za posledních třicet let ocitl na hraně popularity. Ruský jazyk je nabízen na některých stupních českých škol již více než sto let, avšak události posledních desetiletí výrazně ovlivnily jeho jedinečnou, dříve neotřesitelnou pozici.

Tato bakalářská práce, jejíž téma je Výuka ruského jazyka na základních školách na Berounsku (1945–2020), je zpracovávána s cílem podrobně seznámit s vývojem výuky ruského jazyka v okrese Beroun. Zajímá nás především, jak a jakým způsobem výuka na školách probíhala, jakých kvalit dosahovala a hlavně, jak se pohled široké veřejnosti, státních činitelů a pedagogů během uvedeného časového období měnil. Mimo to, jedním z dalších cílů je i zjistit, z jakého důvodu se ruský jazyk vyučuje, respektive nevyučuje na základních školách na Berounsku a jaký postoj k němu pedagogové, žáci i rodiče zaujímají. Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části.

Teoretická část je zpracována tak, aby čtenáři nastínila klíčové historické události minulého i tohoto století. Zároveň se tato část retrospektivně vrací k vývoji výuky ruského jazyka na našem území. Cílem je poukázat na to, jak se historicky významné milníky promítly do výuky ruštiny. Teoretická část čerpá převážně z odborné literatury, internetových zdrojů a z archivních dokumentů, které jsme měli možnost získat v Okresním archivu města Beroun. Pohled na výuku v období socialismu je doplněn osobními poznatky zkušených pedagogů z berounského okresu.

Praktická část je založena na výzkumu, kterého se zúčastnilo celkem šest základních škol. Otázky byly rozeslány ve formě dotazníku ředitelům vybraných škol a svými postřehy přispěli i někteří pedagogové, kteří na těchto školách působí či působili. Jejich odpovědi jsou vyhodnoceny formou grafů a tabulek za účelem jejich srovnání. V praktické části jsou taktéž rozsáhlé rozhovory se třemi řediteli základních škol na Berounsku, a to s Mgr. Václavem Veverkou, Mgr. Pavlem Heroldem a Ing. Evženem Krobem. Z odpovědí respondentů jsme se také dozvěděli, jakou oblibu u žáků má ruský jazyk ve srovnání s dalšími nabízenými jazyky (němčina, francouzština, španělština). Všichni výše uvedení respondenti, ředitelé a pedagogové základních škol měli na vzniku bakalářské práce významný podíl.

Navzdory tomu, že je část práce založena především na historických údajích, jedná se o aktuální téma, neboť s pomocí historických faktů jsme mohli dojít k závěrům, proč je postoj některých respondentů vůči ruskému jazyku pozitivní, nebo naopak negativní. Historie je nástroj, který nám umožnil pochopit, proč je ruský jazyk po dlouhá léta tak pevně spjatý se společenskou politickou situací jako žádný jiný. Autentičnost naší práce spočívá především v otevřených rozhovorech s pamětníky jak socialistického, tak demokratického režimu ve školství. Důležité pro vypracování práce byly jejich osobní poznatky.

Vzhledem k současné situaci, kdy probíhá konflikt mezi Ruskou federací a Ukrajinou (spor o uznání Luhanské a Doněcké republiky, spor o neutralitu Ukrajiny) můžeme předpokládat, že tato situace v následujících letech ovlivní dosud pozitivní vývoj zájmu o ruský jazyk na českých školách.

Tato práce je určena především čtenářům, kteří se zajímají o výuku cizích jazyků, konkrétně ruského jazyka a kteří se chtějí dozvědět, jaké stanovisko momentálně základní školy v čele s jejich řediteli k výuce ruského jazyka zaujímají.

2 Postavení ruštiny v Československu 1945-1968

2.1. Historický úvod

Pro pochopení postavení ruského jazyka v Československu po roce 1945 je třeba znát širší historické souvislosti. Po německé kapitulaci v květnu 1945 bylo řešeno mnoho otázek týkajících se poválečného uspořádání Evropy. Již za války byla vytvořena pevná pouta mezi politickými představiteli Československa v čele s Dr. Eduardem Benešem (28. 5. 1884 Kožlany – 3.9. 1948 Sezimovo Ústí) a Sovětského svazu v čele s J. V. Stalinem (18. 12. 1878 Gori, Ruské impérium – 5. 3. 1953 Moskva, SSSR). Sovětský svaz byl nejen hlavním českým osvoboditelem, ale sehrál také významnou roli při uznání exilové vlády ve Velké Británii pod vedením Eduarda Beneše. SSSR již před koncem druhé světové války uznal československé hranice před Mnichovskou dohodou a jeho představitelé byli připraveni vést dialog s českými představiteli prozatímního státního zřízení v Londýně. Když skončila válka, ocitl se znovuobnovený stát na křižovatce východ-západ.¹

Německo a vše s ním spojené připomínalo lidem válečná utrpení. Poválečná doba je charakterizována odsunem německého obyvatelstva z československého území v souvislosti s procesem tzv. denacifikace². Jedná se o důsledné odstranění nacistů a vlivu nacistické ideologie z veřejného života Německa.

V poválečné Evropě hrály velkou roli čtyři státy: SSSR, Velká Británie, USA a Francie. Francie i Velká Británie měly dost svých problémů k řešení, a navíc se Británie zavázala k tomu, že nebude uzavírat smlouvy s menšími státy v období války. Dopředu bylo též oznámeno, že Britové nepředpokládají vstup svých jednotek na území Československa. Prezidentu Benešovi se za války podařilo vyjednat jen jednu spojeneckou smlouvu, a to se SSSR. Zvláštní důraz však kladl na to, aby bylo jasně vymezeno nevměšování se do vnitřních záležitostí.³ Jak již bylo řečeno, pomocnou ruku Československu podal jen Sovětský svaz, který navíc platil za hlavního osvoboditele. Změna po roce 1945 byla radikální v důsledku sovětských osvobozeneckých akcí na našem území. Po výše zmíněném vyjednání

---

1 Šedivý 2015: 133

2 Denacifikace, denacizace | Slovník cizích slov. Slovník cizích slov online infoz.cz [online]. [cit.5.1.2022] Dostupné z: <https://www.infoz.cz/denacifikace-denacizace/>

3 Šedivý 2015: 179

smlouvy se vliv Sovětského svazu odrazil jak do ekonomických, tak do politických poměrů. Došlo k posílení levicové strany a k úplné likvidaci pravicových stran. Komunisté měli v Československu důležité postavení a nutno podotknout, že jedním z hlavních důvod byla propojenost se SSSR.⁴

2.2 Výuka cizích jazyků v Československu po 2. světové válce

Co se týče cizích jazyků, tak vždy dominantní němčina po skončení války ze základních i středních škol na dlouhá léta zcela vymizela a logicky vstoupila do popředí ruština jakožto hlavní cizí jazyk. Po roce 1945 nabídka jiného cizího jazyka nebyla. Až později bylo možné studovat další jazyky, a to hlavně němčinu a francouzštinu, na středních školách. Ruský jazyk se vyučoval povinně od čtvrtého ročníku ZŠ až po maturitní ročníky. Hodinová dotace byla tři hodiny týdně a třídy byly půleny podobným způsobem, jak je tomu i v dnešní době, zmiňuje Mgr. Jana Zálomová, bývalá zástupkyně ředitele 2. ZŠ a MŠ v Berouně.

Problémem však byl nedostatek učitelů ruštiny. Velká část pedagogů se musela vzdělávat za pochodu sama či navštěvovat kurzy. Do kurzů se zapojovali jak předváleční pedagogové, tak i nemalá část nadšenců.⁵ Velká poptávka byla také po učebnicích, slovnících a jazykových příručkách, které bylo obtížné sehnat. Ruskojazyčné materiály byly vydávány postupně, a tak si učitelé museli vytvářet podklady pro výuku samy, zdůrazňuje Mgr. Jan Zálomová.

Žáci prvního stupně základní školy se seznamovali hlavně s fonetickou stránkou jazyka, učili se azbuku, četli básně a zpívali ruské písně. Výuka na druhém stupni byla zaměřena na gramatiku, ale nedostatek učebních materiálů a někdy i slabší znalosti pedagogů výuku komplikovaly. Ruština měla i funkci společenskou. V rámci hodin se kladl důraz na SSSR a jeho roli při osvobození Československa. Děti se učily o sovětské kultuře, a tak byl položen pevný základ československo-sovětského přátelství.

Na středních školách působila i část ruských rodilých mluvčích, avšak učebnic a zdrojů k výuce bylo stále málo. Na těchto školách, zejména na gymnáziích (tehdy SVVŠ – Střední všeobecně vzdělávací škola), již studenti měli dostatečné znalosti ruské gramatiky, a tak

---

4 Korostenski 2016: 42

5 Korostenski 2016: 43

výuka literatury probíhala v ruském jazyce, jak jsme se dozvěděli v rozhovoru s Mgr. Janou Rozhoňovou, bývalou zástupkyní na ZŠ a MŠ Králův Dvůr a učitelkou českého a francouzského jazyka.

Ruskojazyčné materiály si lidé mohli zakoupit ve speciální prodejně „Sovětská kniha“, která nabízela množství časopisů, knih, sborníků, omalováněk či leporel v originále. V nabídce bylo možné najít i díla klasické ruské literatury a pokročilejší učební materiály pro vysokoškolské studenty, jak sdělila Mgr. Jana Zálomová.

2.3 Historický přehled událostí 1947-1948

K pochopení dalšího vývoje výuky ruského jazyka je třeba nastínit historické a politické podmínky, neboť právě ty úzce souvisejí se vztahem k ruskému jazyku a výrazně ovlivnily postoj obyvatel k výuce ruštiny. To platí dodnes. Je třeba zmínit rok 1947, kdy došlo k hluboké politické krizi a napětí mezi komunisty a demokraty silně vzrostlo. Hospodářské neúspěchy byly zjevné, a navíc československé území sužovalo mimořádné sucho.⁶ Pomoc přišla jak od Sovětů, tak od USA. Komunistická strana Československa (dále jen KSČ) ztrácela přízeň, a naopak ostatní strany posilovaly své pozice, což se Moskvě nelíbilo. Československo muselo odmítnout Marshallův plán, tj. plán pomoci všem zemím poničených válkou navržený americkým ministrem zahraničí Georgem Marshalllem⁷. Naše vláda tento plán nejprve přijala, ale Stalin donutil Čechy odmítnout. Tímto rozhodnutím padla pomyslná železná opona mezi západním a východním světem.⁸

KSČ se pokoušela najít záminku k otevřenému sporu s demokraty. Tou se záhy staly poměry v bezpečnosti, kdy demokraté požádali ministerstvo vnitra, aby přezkoumalo Krčmaňskou aféru (KSČ se pokusila o atentát na Jana Masaryka, Prokopa Drtinu a Petra Zenkla). Ministr Nosek přezkoumání odmítl a z toho důvodu podalo 12 demokratických ministrů 20. února 1948 demisi. Komunisté apelovali na Beneše, aby demisi přijal, a zároveň demokraté vkládali do Beneše důvěru a doufali, že by krizi mohly vyřešit předčasné volby. Dne 24. února 1948

---

6 PRŮCHA a kol 2009: 183

7 PRŮCHA a kol 2009: 169

8 WEKS 2002: 48

proběhla generální stávka za požadavky KSČ. Dne 25. února 1948 byla demise přijata. V důsledku toho došlo k vytvoření nové vlády na základě podmínek KSČ. V roce 1948 převzali vládu komunisté v čele s Klementem Gottwaldem.^{9 10}

Proti převratu se pořádaly demonstrace, kterých se zúčastňovaly především skupiny studentů. Většina českého národa však zůstala v pasivitě. K potírání občanské nespokojenosti bylo využíváno zastrašování, docházelo ke stranickým čistkám, zřizování táborů nucených prací a medializovaným soudním procesům s odpůrci režimu. Těm mnohdy zbývala jen emigrace jako cesta ke svobodě.

2.4 Výuka ruského jazyka v 50. letech 20. století

Politická situace se odrazila i ve výuce ruštiny – povinně se vyučovala na všech stupních škol a velkou změnou byl přechod k systému jednotného školství.¹¹

V souvislosti s publikací, která je označována jako první metodika ruštiny, je třeba představit jejího významného autora A. V. Kamněva. A.V. Kamněv (1897–1970) byl zakladatel a vedoucí semináře pro ruský jazyk a literaturu Pedagogické fakulty v Plzni. Bývá označován za vynikajícího teoretika. Metodika vyučování ruštiny na československých školách byla vydána v Plzni v roce 1948.¹² Jedná se o stěžejní Kamněvovo dílo, neboť mělo velký podíl na sjednocení výuky na různých typech škol, přestože obsahovalo některé nedostatky.¹³

Publikace je důkazem Kamněvových kvalit. Jeho odborné poznatky mu dopomohly k pozici vedoucího ruského semináře a vedoucího oddělení ruštiny na katedře filologie. Byl to vynikající učitel, jenž přenášel nadšení pro ruštinu na studenty i kolegy.¹⁴ Jeho jméno není zmiňováno pouze v souvislosti s publikací, ale také proto, že takových vlivných osobností nebylo mnoho a jejich práce dokázala ovlivnit výuku ruského jazyka v mnoha směrech.

---

9 WEGS 2002: 48

10 PRŮCHA a kol 2009: 189-192

11 Korostenski 2016: 43

12 *Katedra ruského a francouzského jazyka* [online].s. 135 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://old.fpe.zcu.cz/export/sites/fpe/krf/Dokumenty/KRF_60_let.pdf

13 Korostenski 2016: 44

14 *Katedra ruského a francouzského jazyka* [online]. s. 135 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://old.fpe.zcu.cz/export/sites/fpe/krf/Dokumenty/KRF_60_let.pdf

V roce 1949/1950 se ruský jazyk začal vyučovat v prvních dvou ročnících všech typů vysokých škol a také se začaly zakládat katedry ruského jazyka nejen pro filology či pedagogy, ale i pro výuku jazyka, která byla určena pro odborníky v matematice a dalších odvětvích.

Výuka ruského jazyka byla ovlivňována několika faktory; jedním z nich byl i vliv a striktní dodržování ideologie. To se projevovalo např. ve vyřazování nevhodných textů či autorů. Za vhodné materiály byly považovány takové, které vytvářely mezi studenty kladný vztah k ruštině, a tím pádem i celému Sovětskému svazu. Kvalifikovaných pedagogů nebyl stále dostatek. Nejvyšší kvalita ruštinářů působila na vysokých školách a největší potřeba učitelů byla na základních školách. Za účelem zvýšení znalostí a vzdělání učitelů byly pořádány rekvalifikační kurzy.¹⁵

Rekvalifikace probíhaly jak v Československu, tak za hranicemi. Ruštináři byli dále vzděláváni na našem území s tím, že závěrečná stáž se uskutečnila v SSSR. V rozhovoru s Mgr. Pavlem Heroldem, ředitelem 2. ZŠ a MŠ v Berouně, bylo zmíněno mimo jiné i to, že stáž v SSSR byla pro budoucí absolventy pedagogických fakult prakticky povinná. V případě odmítnutí účasti by student musel čelit řadě problémů. Studenti pedagogické fakulty, budoucí učitelé v berounském okrese a v Praze, absolvovali až půlroční stáže v Stalingradu či Moskvě, někteří dokonce celé studium, jak zmiňuje Mgr. Jana Zálomová. Učitelé z berounských škol absolvovali stáže především v Leningradu.

50. léta 20. století byla ve znamení zvyšujících se požadavků na zrychlení tempa industrializace hospodářství. V souvislosti s tím bylo zkráceno devítileté studium na základních školách o rok. To vedlo k tomu, že bylo nutné přepracovat učební plány a osnovy pro novou koncepci škol. Nová školská reforma proběhla v roce 1953.¹⁶

---

15 Korostenski 2016: 44

16 PŘEDOTOVÁ, Dana. *Historie školství od roku 1945 do současnosti*. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Ing. Bc. Vít Beran. s.13.

2.5 Historický přehled událostí v 50. a 60. letech 20. století

Rok 1953 byl velmi zajímavý z hlediska historického. V roce 1953 zemřel Josif Vissarionovič Stalin¹⁷ a jeho smrt přinesla náznak naděje na uvolnění mezinárodních vztahů. Funkci prvního tajemníka ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu (ÚV KSSS) přebírá Nikita Sergejevič Chruščov (15. 4. 1894 v Kalinovce, Ruské impérium – 11. 9. 1971 Moskva, Sovětský svaz).¹⁸ Po smrti J. V. Stalina došlo k uvolnění poměrů, ale totalitní režim dále pokračoval. Několik dní po Stalinovi umírá Klement Gottwald (23. 11. 1896, Dědice nebo Heroltice – 14. 3. 1953, Praha)¹⁹, prezident Československa, a novým prezidentem se stává Antonín Zápotocký (19. 12. 1884 Zákolany – 13. 11. 1957 Praha)²⁰, který provádí měnovou reformu, jejíž cílem bylo vyřešit nedostatky v zásobování. 1. 6. 1953 byl zrušen přídělový systém, zavedeny jednotné maloobchodní ceny, v důsledku čehož úspory obyvatel ztratily hodnotu. V souvislosti s tím dochází k masovým demonstracím, jež přerostly v protivládní demonstrace. Armáda všechny protesty tvrdě potlačila.

V roce 1956 na XX. sjezdu KSSS N.S. Chruščov kritizuje kult J.V. Stalina.²¹ Koná se též II. sjezd československých spisovatelů, kteří požadují svobodu pro uměleckou tvorbu, vědecké bádání, celkovou demokratizaci vedení státu, a tak v reakci na to dochází ke krátkému uvolnění. V roce 1957 umírá A. Zápotocký a prezidentem Československa se stává Antonín Novotný (10. 12. 1904 Praha – 28. 1. 1975 Praha), který zároveň zůstává prvním tajemníkem KSČ, čímž je dovršena centralizace moci.²²

Rok 1960 byl rokem důležitých změn, vznikla nová ústava, změnil se název republiky z Československá republika na Československá socialistická republika, na státním znaku přibyla rudá hvězda nad lvem, byla zakotvena vedoucí úloha KSČ.

Politický tlak se promítal i do školství. Dne 24. 4. 1953 vydalo Národní shromáždění ČSSR Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů (č. 31/1953 Sb.).

---

17 J. V. Stalin byl sovětský politik a jeden z největších evropských diktátorů 20. století

18 N.S. Chruščov v letech 1953 až 1964 zastával funkci prvního tajemníka ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu

19 K. Gottwald byl československý prezident v období 1948-1953)

20 A. Zápotocký byl československý prezident v období 1953-1957

21 WEGS 2002: 132

22 WEGS 2002: 132

„Tento zákon dokonale narušil všechny tradice českého a československého školství, vnášel do něj ideologické pojetí s velkou mírou sovětizace všech organizačních principů, obsahu výuky a metod (Morkes, 2002).“²³

Stěžejní úlohou školy bylo vychovávat dokonale připravené občany vyrůstající v socialistické společnosti, kteří budou budovat a rozvíjet zemi z hlediska politického i hospodářského.²⁴

---

23 PŘEDOTOVÁ, Dana. *Historie školství od roku 1945 do současnosti*. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Ing. Bc. Vít Beran.s.13.

24 PŘEDOTOVÁ, Dana. *Historie školství od roku 1945 do současnosti*. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Ing. Bc. Vít Beran.s.13.

3 Pražské jaro a období normalizace

3.1 Průběh Pražského jara

Rok 1968 byl rokem zásadních a radikálních změn. Antonín Novotný, prezident a zároveň generální tajemník ÚV KSČ, na své funkce rezignoval z důvodu vlivu vnitřního tlaku ve straně i široké veřejnosti. Do funkce generálního tajemníka místo něj nastoupil Alexander Dubček (27. 11. 1921 Uhorvec, Slovensko – 7. 11. 1992 Praha) a prezidentského postu se ujal generál Ludvík Svoboda (25. 11. 1895 Hroznatín – 20. 9. 1979 Praha).²⁵

Pražské jaro, které je též označováno jako obrodný proces, probíhalo od ledna do srpna 1968. Jedná se o vůbec největší masový odpor proti systému, vládě a orientaci na SSSR. Celý proces začal jako pohyb vyššího a středního politického aktivu a postupně se z něj stávalo masové hnutí. V dubnu 1968 se stal prezidentem Ludvík Svoboda a byla jmenována nová vláda v čele s Oldřichem Černíkem (27. 10. 1921 Ostrava – 19. 10. 1994 Praha). V dubnu 1968 ÚV KSČ jednomyslně schválil tzv. Akční program, jenž byl stěžejní pro průběh dalších událostí spojených s Pražským jarem. Akční program odsuzoval potlačování demokratických práv, svobodu slova a projevu. Poukazoval hlavně na nutnost přetvořit celý politický systém, reformovat socialismus, vytvořit novou ústavu, a tak demokratizovat volební systém. Program požadoval změny ve vzdělávání z hlediska ideologického, zdůrazňoval potřebu demokratických orgánů v podnicích či povinnost rehabilitovat všechny nevině pronásledované a odsouzené.

Vládnoucí skupina v Moskvě byla Pražským jarem znepokojena, a tak docházelo k řadě jednání mezi československými a sovětskými představiteli, ve kterých převažovala tvrdá sovětská kritika.

V červnu roku 1968 vyšlo prohlášení Dva tisíce slov, které vybízelo ke stávkám, demonstracím a reformačnímu procesu. Právě tento dokument je označován za jeden z nejvýznamnějších této doby. Komunisté ho považovali za důkaz toho, že má

---

²⁵ ŠEVČÍKOVÁ, Tereza. *Československý rok 1968*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova Univerzita v Brně. Vedoucí práce PhDr. Milan Valach, Ph.D.s.21

v Československu dojít ke kontrarevoluci. Manifest byl iniciován zaměstnanci Československé akademie věd.²⁶

Ludvík Vaculík (23. 7. 1926 Broumov-Bylnice – 6. 6. 2015 Praha), autor prohlášení Dva tisíce slov a český spisovatel, se v dokumentu zcela upřímně a bez přetvářek vyjadřuje o situaci v Československu, pojmenovává věci správným jménem a připomíná, mnohdy velmi ostře, události posledních let.

„Pravda tedy nevitězí, pravda prostě zbývá, když se všechno ostatní prošustruje.“²⁷ (Ludvík Vaculík, Dva tisíce slov)

Jednání týkající se vyřešení nestabilní situace v ČSSR proběhla ve Varšavě v červenci roku 1968 bez československé účasti. V témže měsíci došlo k dalšímu jednání v Čierne nad Tisou, kterého se zúčastnili i českoslovenští zástupci, ale na tomto jednání se představitelé SSSR a ČSSR nedokázali dohodnout.

Vojska Varšavské smlouvy (organizace s oficiálním názvem Smlouva o přátelství zemí východního bloku) provedla ozbrojený zásah do ČSSR v noci z 20. na 21. 8. 1968. Organizace byla založena jako protipól k NATO (Organizace Severoatlantické smlouvy je politicko-vojenská aliance založená v roce 1949) roku 1955.

Intervence a následná okupace ČSSR byla odsouzena předsednictvem ÚV KSČ, Národním shromážděním, vládou i širokou veřejností. Výsledkem byly manifestace, stávky, desítky lidí byly zavražděny. Představitelé státu a KSČ byli zatčeni a odvezeni do SSSR. Demokratický svět invazi sice odsoudil, ale větší reakce nepřišla, jednalo se pouze o projev solidarity.

22. 8. 1968 proběhl mimořádný Vysočanský sjezd KSČ, kde byla invaze opět odsouzena. Ze sjezdu vzešel požadavek bezpodmínečného odchodu okupačních vojsk, proběhla jednogodinová generální stávka a byl zvolen nový ÚV KSČ. Prezident L. Svoboda odmítl

---

26 KOPECKÁ, Mahulena. *Dva tisíce slov: Nejvýznamnější dokument pražského jara* [online]. 29.5. 2018 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <https://1968.rozhlas.cz/dva-tisice-slov-nejvyznamnejsi-dokument-prazskeho-jara-7229251>

27 VACULÍK, Ludvík. *Dva tisíce slov* [online]. 1968, s. 460-465 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zdejin/3/vaculik.pdf>

jmenovat novou vládu i podepsat listiny bez zákonodárného shromáždění a stranických činitelů.

23. 8. 1968 došlo v Moskvě k jednání, jehož výsledkem byl Moskevský protokol. Protokol obsahoval formulace o mocenské převaze SSSR a o ideovém popření Pražského jara.

Následovalo období tzv. normalizace, jak je nazýváno období dalších dvaceti let, které bylo charakterizováno vlnou masové emigrace. Široká veřejnost v Československu se začala postupně smiřovat se situací, což se projevilo především nezájmem široké veřejnosti o dění v Československu.²⁸

3.2. Výuka ruského jazyka v období normalizace

Začátek školního roku 1968/69 v období komunismu byl silně poznamenán ideologickou výchovou. Školní rok byl plný obav, a to hlavně ze strany učitelů. „Situace se stala nepřehlednou a složitou. Bylo důležité se rozhodnout, jaký postoj k Pražskému jaru zaujmout,“ zmiňuje Mgr. Jana Zálomová.

Podobně popisuje situace v článku iDnes i docent Jiří Zounek z Ústavu pedagogických věd Masarykovy univerzity:

„Po 21. srpnu najednou učitelé stáli před obtížným úkolem: pokračovat v linii zahájenou pražským jarem, nebo se „pro jistotu“ navrátit k látce a učebnicím, které před pár dny ještě zavrhovali? O několik měsíců později již bylo ovšem jasno...“²⁹

Školství v 70. a 80. letech 20. století ovlivnil plán pracovních sil, který zasáhl do školské soustavy. V roce 1976 byla povinná školní docházka opět zkrácena na osm let. Pro přijímání studentů na SŠ i VŠ začaly platit striktní kvóty, které nebylo možné překročit ani obejít. Školy

---

28 FIALOVÁ 1998: 336

29 ENDRŠTOVÁ, Michaela. *V roce 1968 kantoři nevěděli, co učit. Během pražského jara ničili učebnice* [online]. 4.9. 2017 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zahajeni-skolni-rok-socialismus-historie-projevy-ministru-ve-skolach.A170821_111754_domaci_nub

všech stupňů byly silně ovlivněny tehdejší vládou. Celkově byli upřednostňováni studenti technických oborů na úkor zájemců o obory společenskovední.

Kromě znalostí musel student vyhovovat i požadavkům strany, podobně tomu bylo i před rokem 1968. V 70. a 80. letech bylo velice obtížné tyto pokyny dodržovat, neboť studentů, kteří odpovídali stanoveným požadavkům, bylo málo.

Vzdělání získané v Československu však bylo považováno za velmi prestižní a ceněné. Problém ale byla např. protekce či frustrace studentů, kteří se kvůli kvótám na školu nedostali.

V 80. letech došlo ke zvýšení počtu studentů v učebních oborech (až 60 % absolventů základních škol). Je též důležité zmínit, že zde panovaly velké rozdíly mezi Českem a Slovenskem. Na Slovensku bylo vzdělání na nižší úrovni v porovnání s Českem, ale vynaložené finanční prostředky situaci časem změnilly ve prospěch Slovenska. To se projevilo tím, že v Česku byl větší počet absolventů v učebních oborech a na Slovensku naopak převládali absolventi škol vysokých.

V roce 1980 došlo ke zpomalení hospodářského růstu, což se promítlo i ve školství. Resort nebyl schopen absolventy zaměstnávat.³⁰

---

30 PRŮCHA a kol 2009: 929-933

3.3 Přelom v roce 1989

V 80. letech lidový odpor nepatrně narůstal. Vrcholu dosáhl v roce 1989. Počátek pádu totality se začal projevovat v lednu 1989, v období tzv. Palachova týdne (označení pro sérii protestů mezi 15. a 22. lednem roku 1989). Organizátorem byl Václav Havel (5. 10. 1936 Praha – 18. 12. 2011 Hrádeček), který byl zatčen, ale na mezinárodní tlak propuštěn. Rozklad komunistického mocenského systému byl rychlý. Vznikalo množství politických stran a hnutí, největší vliv mělo Občanské fórum v České republice a Verejnost' proti násiliu na Slovensku.³¹

V červnu 1989 vyšla petice Několik vět³², ve které Václav Havel s disidenty požadovali demokratizaci společnosti, svobodu shromažďování, projevu a víry, propuštění politických vězňů, diskusi o 50. a 60. letech, odstoupení funkcionářů, kteří byli odpovědni za zpusťování země. Dne 17. 11. 1989 došlo k demonstraci studentů na Národní třídě v Praze, která byla brutálně potlačena ozbrojenými složkami. Studenti vyhlásili okupační stávky, připojili se k nim umělci. V prosinci 1989 vznikla vláda Národního porozumění, v jejímž čele byl Marián Čalfa (7. 5. 1946 v Trebišově)³³, bývalý přední komunistický funkcionář. Krátce poté odstoupil prezident Gustav Husák (10. 1. 1913 Bratislava – Dúbravka - 18. 11. 1991 Bratislava)³⁴. Dne 29. 12. 1989 byl prezidentem zvolen Václav Havel. Jeho nástup znamenal pád komunismu a nastal proces dekomunizace a demokratizace.

---

31 PRŮCHA a kol 2009: 939

32 URBAN, Jiří. *Několik vět: Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou* [online].s. 24 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1001/020-045_4

33 Marián Čalfa (7.května 1946 v Trebišově) byl první předseda československé vlády po pádu komunismu v Československu

34 Gustav Husák byl prezident Československa v letech 1975–1989

4 Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP)

Svaz československo-sovětského přátelství byl založen 22. února 1948 na I. manifestačním sjezdu SČSP a zanikl rozpadem SSSR v roce 1991. Prvním předsedou organizace se stal Zdeněk Nejedlý, vysokoškolský profesor a politik. Jedním z hlavních úkolů této organizace bylo přiblížit tehdejšímu Československu sovětskou kulturu, literaturu a vědu. SČSP se především snažil o šíření pozitivního vztahu k SSSR a měl posílit národní povědomí o životě v Sovětském svazu. Organizace si kladla za cíl popularizaci SSSR, šíření informací o historii československo – sovětské spolupráci, propojovala politiku s kulturou, propagovala mírovou politiku SSSR, zdůrazňovala benefity, jež toto přátelství přinášelo. Svaz též zprostředkoval informace o sjezdech KSSS. Svaz Československo-sovětského přátelství organizoval mnoho akcí – přednášky, čtenářské besedy, dny kultury ČSSR, výstavy, soutěže pro děti. Organizace aktivně spolupracovala se školami, a tak vznikala i řada kroužků ruského jazyka, výuka byla k dispozici i v Lidových kurzech ruštiny. Měsíc československo-sovětského přátelství, akce konající se od roku 1949, zastřešovala i oficiální výuku ruštiny po celé zemi. Pro děti byly organizovány letní tábory s výukou ruského jazyka.³⁵

Členství bylo oficiálně dobrovolné, avšak případné nečlenství se bedlivě sledovalo stranickými orgány, neboť vstup do organizace se de facto rovnal loajalitě ke komunistickému režimu. Občané, kteří měli vůči SČSP odmítavý postoj, byli považováni za občany bez kladného postoje k SSSR a jeho společenskému zřízení. Tato organizace byla úzce spjata i se školstvím, protože do ní vstupovali zaměstnanci škol a celé školní kolektivy.³⁶

V rámci SČSP probíhaly i významné soutěže jako např. Puškinův památník, O zemi, kde zítra již znamená včera nebo Písně přátelství.

4.1 Puškinův památník

Soutěž Puškinův památník, dnes již soutěž, která nese jméno ARS POETICA Puškinův památník, je jedna z neznámějších akcí, jež podporuje výuku ruského jazyka i vztah k němu.

---

35 Korostenski 2016: 46

36 RŮŽIČKA, Daniel. *Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP)* [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/scsp.php>

Poprvé se Puškinův památník uskutečnil roku 1959 v Košicích.³⁷ Později v roce 1967 ji ÚV SČSP vyhlásil celostátně a zároveň finančně podpořil.

Mgr. Jana Zálomová se mnoho let podílela na organizaci soutěže i několikrát hodnotila vystoupení v roli porotce, takže nám v našem rozhovoru poskytla informace ohledně konání akce v 70. a 80. letech. Jak nám sdělila, Puškinova památníku se pravidelně účastnili i žáci berounských škol, kteří v soutěži byli historicky velmi úspěšní a pravidelně postupovali přes školní a okresní kolo až do krajského kola. Nejlepší účastníci se mohli probojovat až do celonárodních kol. Na organizaci a přípravě se podíleli učitelé ruského jazyka a hudební výchovy, kteří žáky zároveň podporovali a vybízeli k účasti. Puškinův památník se v dobách socialismu dělil na několik kategorií. Součástí byla recitace, scénky, sólová i sborová pěvecká vystoupení. Akce je pořádána dodnes a v roce 2022 se bude konat již 56. ročník.

---

37 Korostenski 2016: 47

5 Spolupráce mezi městy Beroun – Zagorsk

5.1 Podmínky navazování družby mezi městy

Zahraniční styky a cesty do ciziny měly v době socialismu přísná pravidla. V rámci přátelství se socialistickými státy byla možnost navazovat přátelství i mezi jednotlivými městy. Organizovaly je příslušné národní výbory po projednání se stranickými orgány na základě předem vypracovaných celoročních plánů.

Za celoroční plány v případě spřátelených měst lze považovat každoroční podepisování smluv o přátelství mezi oběma městy. V těchto smlouvách byly rozpracovány plány týkající se např. výměny studentů, zaměstnanců, výměnných pobytů, pionýrských táborů. Cíle těchto setkání byly vždy pečlivě rozpracovány.³⁸

Návrhy na složení delegací vysílaných do zahraničí předkládal příslušný národní výbor a podléhaly schválení stranickými orgány, které je posléze předkládaly ke druhému schválení radě KNV (krajský národní výbor).

Financování, které se týkalo družeb se socialistickými státy, zabezpečoval krajský národní výbor. Ostatní finanční náklady hradil příslušný národní výbor. Prostředky byly vynakládány pod příslibem přínosu poznatků vysílaných pracovníků, výměny zkušeností na pionýrských táborech v případě dětí a na pracovištích v případě pracujících. Výběr kolektivu byl prováděn jak z hlediska odborného, tak politického.

Účelem spolupráce a přátelství mezi oběma městy bylo upevňovat přátelství mezi občany družebních měst na základě proletářského internacionalismu a zásad marxismu-leninismu, čímž docházelo k prohlubování přátelství mezi oběma státy. Spřátelené město muselo odpovídat předem stanoveným kritériím. Ideálním bylo takové město, které mohlo přispívat k vzájemnému poznávání a sbližování, zejména s pokrokovými levicovými a komunistickými samosprávami.³⁹

---

38 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 1368, sg.459, Informace k usnesení vlády číslo 437/1964 o zahraničních stycích a cestách do ciziny

39 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 1368, sg.459, Informace k usnesení vlády číslo 437/1964 o zahraničních stycích a cestách do ciziny

5.2 Družební města Beroun – Zagorsk (Sergijev Posad)

Sergijev Posad (Zagorsk)

Město Sergijev Posad se nachází v Moskevské oblasti, necelých 80 kilometrů od Moskvy. První písemná zmínka o městě se objevuje v 7. století. Nejznámější památkou ve městě je tzv. trojickosergijevská lávra (kostel), která byla založena v roce 1345 Sergijem Radoněžským. Lávra Sergije Radoněžského připomíná Dmitrije Donského, mnichy Peresveta a Osljabu, kteří se navždy zapsali do dějin Ruska. Zdi lávry připomínají cara Ivana Hrozného a Vasilije II. Jedná se tak o jedno z nejvýznamnějších poutních míst na území Ruska a od roku 1993 je zapsáno na seznamu UNESCO. Zajímavostí je i skutečnost, že v době polsko-litevské intervence se Lavra stala nedobytnou pevností a chránila Moskvu. V 18. století začalo město hrát důležitou roli v politickém životě moskevského státu.⁴⁰

V letech 1930–1991 v dobách Sovětského svazu neslo město název Zagorsk na počest komunistického představitele Vladimira Zagorského (15. 1 1883 Nižnij Novgorod – 25. 9. 1919 Moskva).⁴¹

Beroun

Město Beroun se nachází 30 kilometrů jihozápadně od Prahy. Leží v údolí řeky Berounky a je obklopeno nádhernou přírodou a krásnými historickými pamětihodnostmi (hrad Karlštejn, hrad Křivoklát, Koněpruské jeskyně a jiné). První písemná zmínka o městě se objevila v listině Přemysla Otakara II. Zajímavé je, že název města je z latinského názvu Verona, do němčiny přeloženo jako Bern a český překlad se ustálil na názvu Beroun. V roce 1303 se Beroun stal královským městem, a tak mohl mít i svou vlastní samosprávu. Město se pyšní titulem Město roku 2009 a je známé svým malebným centrem, měšťanskými domy a dvěma městskými branami. Medvěd, symbol Berouna, má pro město důležitý význam. Proto si město

---

40 *Администрация Сергиево-посадского городского округа. Администрация Сергиево-посадского городского округа: Наш округ [online].* [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <http://www.sergiev-reg.ru/district/history>

41 Vladimir Zagorsky byl revolucionář, stranický aktivista, tajemník moskevského výboru Komunistické strany SSSR

v roce 2000 pořídilo medvědárium s živými medvědy.⁴² Ti se proslavili ve známém Večerníčku Václava Chaloupky s názvem Méd'ové.⁴³

5.3 Počátky družby

K prvnímu navázání družebních styků došlo prakticky již v roce 1965 v rámci návštěvy turistické skupiny ze Zagorska na Berounsku. Představitelé Berouna přijali Sověty v Praskolesích, kde poprvé zazněla myšlenka o navázání družby mezi okresy. V roce 1966 se uskutečnilo oficiální setkání vedoucích představitelů obou měst, na kterém byla podepsána smlouva o přátelství mezi městy Beroun a Zagorsk.⁴⁴

Všechny partnerské vztahy realizoval a zaštiťoval Svaz československo-sovětského přátelství (Общество советско-чехословацкой дружбы) ve městě Zagorsk, u zrodu tohoto přátelství stáli představitelé města – Ivan Ivanovič Cholod, Viktor Fjodorovič Novikov, Valentin Nikolajevič Mironov a Anna Sergejevna Gorjačeva. V roce 1973 měla organizace 48 členů. K jejím aktivním členům patřili takoví vážení občané jako vedoucí drůbežářské farmy "Smena" Lev Ippolitovič Tuchemskij, drůbežářská vědkyně Klavdija Vasiljevna Zločevska, vedoucí odborářské knihovny ZOMZ Zinaida Kuzminična Maribelova, ředitel Abramcevské umělecké školy Jurij Jakovlevič Cypin, zástupkyně vedoucího oddělení ÚV KSC Galina Vasiljevna Osipenko a mnozí další.⁴⁵

Výsledkem spolupráce bylo nejen dopisování mezi představiteli obou měst, ale i výměnné pobyty. Družba mezi městy probíhala různými způsoby: vzájemné návštěvy delegací, pořádaly se oslavy, vyměňovala se blahopřání k svátkům a výročím. Došlo také k přímému propojení podniků podobného zaměření i výměně výrobních zkušeností.

K první oficiální návštěvě zástupců města Beroun v Zagorsku došlo v listopadu 1966. O rok později na slavnostním plénu Ústředního výboru KSC a na zasedání městské rady poslanců

---

42 *Historie a současnost. Město Beroun* [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: <https://www.mesto-beroun.cz/o-beroune/historicke-mesto-roku-2009/>

43 *Medvědárium. Město Beroun* [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: https://www.mesto-beroun.cz/pro-turisty/tipy-na-volny-cas/medvedarium-0_551.html

44 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Družební styky Beroun – Zagorsk

45 ВАСИЛЬЕВА, Лидия. *О Бероунской улице и наших чехословацких друзьях*. Агентство новостей помосковья [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: http://www.mosoblpress.ru/regions/27/mass_media/3/130/item189108/

u příležitosti 50. výročí Říjnové revoluce byla vyhlášena jména prvních čestných občanů města Zagorsk. Byli mezi nimi i občané Československa – Karel Jakoubec, první tajemník okresního výboru Komunistické strany Berouna, a Miloš Polívka, předseda Okresního národního výboru Berouna. Přátelství obou měst upevnilo i pojmenování ulice v Zagorsku. Ta dodnes nese jméno Berouna – Berounská, a to již od roku 1975.⁴⁶

V době pobytu v Československu byli Sověti ubytováni ve funkcionářských rodinách v Berouně, zmiňuje v našem rozhovoru Mgr. Jana Zálomová.

Každá návštěva či výměnný pobyt byly pečlivě plánovány měsíce dopředu na základě Plánu přátelských svazků měst.

Když se blížil dohodnutý datum příjezdu sovětských představitelů a dětí, kompletní program na každý den byl již schválen a napsán (viz obr.1).⁴⁷

---

46 ВАСИЛЬЕВА, Лидия. *О Бероунской улице и наших чехословацких друзьях*. Агентство новостей помосковья [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: http://www.mosoblpress.ru/regions/27/mass_media/3/130/item189108/

47 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Družební styky Beroun – Zagorsk

Plán přátelských svazků měst
Zagorsk SSSR a Beroun ČSSR na rok 1974

Přijmout v Zagorsku	Přijmout v Berouně
1. Oficiální delegaci měst, Hořovice v množství 3 osob po dobu 5 dnů /do Chátkova/	1. Oficiální delegaci Zagorska v počtu 3 lidí po dobu 5 ti dnů.
2. <u>červen</u> Pro práci v závodech - 2 dělníky, na žně 2 mechanizátory, pro výměnu pokrokových metod ve vědě i praxi v drůbežnictví 2 specialisty ošetř. drůbeže z Chrustenic.	2. Pro práci v závodech - 2 dělníky, na dobu žní 2 mechanizátory, pro výměnu pokrokových metod ve vědě i v praxi v drůbežnictví - 2 specialisty ošetř. drůbeže /Z VNIITP/
3. Pro odpočinek v pionýrském táboře "Družba" 27 dětí a 3 dospělí /vedoucí/ po dobu 20 ti dní.	3. Pro odpočinek v pionýrském táboře - 27 pionýrů a 3 vedoucí po dobu 20 ti dnů.
<u>srpen</u>	<u>červen</u>
4. 2 delegace, každá v počtu 3 lidí po dobu 5 ti dnů: a/ v textilní továrně - Tiba b/ na pokusně experimentálním závodě mostových konstrukcí - cementárny.	4. Delegace, každá v počtu 3 lidí po dobu 5 dnů: v továrně "Tiba" - textilní továrně - Rozy Luksemburkové, v cementárně - výzkumně experimentální továrně mostových konstrukcí.
<u>červen</u>	<u>červen</u>
5. Pro práci ve vyučování ruského jazyka - 3 učitele na týden.	5. Pro vyučování ruského jazyka - 3 učitele po dobu 1 týde.
<u>listopad</u>	<u>listopad</u>
6. Organizovat výstavku výkresů dětí okresu Beroun.	6. Organizovat výstavku výkresů dětí z města Zagorska.
<u>srpen</u>	<u>červen</u>
7. Vydávat výměnné číslo novin "Vpřed" - květen.	7. Vydávat výměnné číslo novin "Надвотел" - květen.

Obrázek 1: Plán přátelských svazků měst Zagorsk SSSR a Beroun ČSSR na rok 1974

Okresní národní výbor
Beroun

Příloha č. 2

Návrh plánu zahraničních styků
na léta 1978 a 1979

Přijetí:

Družební místo - země:	Přijme NV:	Termín přijetí:	Počet osob:	Problématica, na kterou bude odborná skupina zaměřena:
NDR-Wittstock /město/	MěNV Beroun	červen 1978 4 dny	4	předání vzájemných zkušeností z činnosti MěNV, TZSMB, OPEH, prodloužení dohody o vzájemné spolupráci
SSSR-Zagorsk /oblast/	ONV Beroun + MěNV Beroun	11/4 1978 4-5 dnů	4-5	práce městských, okresních a oblastních orgánů, výrobních a zemědělských závodů, společenských organizací návštěva kulturních památek.
SSSR-Cheľkovo /město/	MěNV Hořovice	11-11/4 1979 5 dnů	3	práce městských orgánů ve všech oblastech života obou měst.
NDR-Wittstock /okres/	ONV Beroun	11-11/4 1979 3-5 dnů	3-4	práce okresních orgánů a organizací jimi řízených obou okresů, návštěva některých průmyslových a ze- mědělských závodů.

Obrázek 2: Návrh plánu zahraničních styků na léta 1978 a 1979

Sovětské přátelství objevovali krásy Berounska a Prahy. Byly pořádány společné obědy předních představitelů města, společenské večery či návštěvy závodů, např. podnik Harmonika v Hořovicích u Berouna, prohlídky JZD, besedy s předsednictvem okresního výboru SČSP. Družba měla za úkol především upevnit budování socialismu a zachovat mír.⁴⁸

Spolupráce kladla důraz i na internacionální výchovu dětí v podobě výměnných pobytů na pionýrských táborech, kterých se v 70. letech pravidelně účastnilo cca 27-30 dětí a 3 dospělí po dobu 20 dní.⁴⁹

Součástí plánu přátelských svazků měst se stala i výměna pracovníků, která se týkala nejen učitelů ruského jazyka, ale i dělníků či mechanizátorů. Členové Svazu socialistické mládeže (SSM) měli také možnost vycestovat do Sovětského svazu na výměnný pobyt. V rámci smluv o přátelství docházelo k navazování styků mezi jednotlivými závody, např. Tiba Beroun s Textilním závodem Rosy Luxemburgové, Západočeské papíry Lochovice se závodem

48 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Družební styky Beroun – Zagorsk

49 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Informativní správa o družebních stycích za I. pololetí 1976 a výhled do konce roku 1976

Školních pomůcek, Drůbežárna Chrutenice s Vědecko-výzkumným a technologickým institutem drůbežářství.⁵⁰

Pokud jde o výměny učitelů, do Zagorska byli vysíláni hlavně vyučující ruského jazyka a do Berouna přijížděli především sovětské učitelé občanské výchovy.⁵¹

V hodnocení družebních styků mezi okresem Beroun a okresem Zagorsk za rok 1972⁵² byl zmíněn i kladný přínos výměny pionýrů. Jako velmi úspěšný aspekt spolupráce bylo hodnoceno prohloubení znalostí ruského jazyka, kázně, disciplíny i vystupování v kulturně zábavných soutěžích.

Pobyty sovětských pionýrů byly pod dohledem ZV ROH KDŽ (Závodní výbor Revolučního odborového hnutí Královodvorských železáren) a okresní odborové rady a probíhaly jak ve Zbirohu, tak ve Žloutkovicích nedaleko Berouna. Děti vyslané do SSSR musely být starší dvanácti let, ale někdy byla udělena i věková výjimka. Na táborech docházelo k míchání česky a rusky mluvících, aby se české děti mohly zlepšovat v ruském jazyce. Spolupráce mezi dětmi upevňovala spolupráci mezi organizátory a čelními představiteli obou měst.

Podobně probíhaly pobyty dětí i v Zagorsku, konkrétně v pionýrském táboře hrdiny Sovětského svazu Valji Kotíka.

---

50 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Dohoda o přátelství pracujících družebních měst Zagorska /SSSR/ a Berouna /ČSSR/ na rok 1973

51 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Dohoda o přátelství pracujících družebních měst Zagorska /SSSR/ a Berouna /ČSSR/ na rok 1973

52 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 1368, sg.459, Družební styky 1965-76, Zhodnocení družebních styků mezi okresem Beroun a okresem Zagorsk za rok 1972 a návrh na další rozvoj družebních vztahů pro rok 1973-1974

Obrázek 3: *Život v táboře Valji Kotíka, SSSR*

Obrázek 4: *Život v táboře*

5.4 Život v táboře Valji Kotíka

Jak zmiňuje dokument „Zhodnocení družebních styků mezi okresem Beroun a okresem Zagorsk za rok 1972“⁵³, české děti byly na pobyt v zahraničí připravovány na dvou soustředěních v rekreačním středisku Královodvorských železáren Žloutkovice. Na těchto dvou soustředěních vybrané děti secvičovaly kulturní program pro různá vystoupení – ideově zaměřené kulturní pásmo písní, básní, tanců, dále se děti učily dějepis, zeměpis, literaturu a dostávaly základní informace o SSSR.

Přátelské smlouvy ze 70. let kladly důraz na propagaci historie, kultury, na úspěchy a výsledky Sovětského svazu a socialistického Československa. Dále na rozvoj přímých pracovních styků mezi kolektivy za účelem výměny zkušeností. Delegace postupně rozšiřovaly smlouvy o přátelství a rozvíjely další spolupráci. Docházelo např. i k výměně výstav fotografií a dětských výtvarných prací.

Tento odstavec bude čerpat především ze vzpomínek Mgr. Jany Zálomové, která v táboře Valji Kotíka působila jako překladatelka a která měla za úkol nejen zajišťovat komunikaci mezi českou a sovětskou stranou, ale také jednala o budoucí spolupráci či financování. V 70. – 80. letech byla výprava do Zagorska složena zhruba ze třiceti dětí ve věku 14-15 let, dvou vedoucích a jednoho překladatele. Cestovalo se letadlem z Prahy do Moskvy a poté byla doprava zajišťována autobusem až do tábora oddechu. Finančně pobyt v SSSR podporovali rodiče sovětských dětí vyslaných do Československa a čeští rodiče vyslaných dětí naopak přispívali sovětské delegaci na Berounsku.

Tábor oddechu Valji Kotíka se nacházel v lesoparku nedaleko města Zagorsk. Jednalo se o poklidnou neobydlenou část za městem, která však byla, pokud jde o ubytování, dobře vybavena. Mgr. Jana Zálomová kladně vyzdvihla zejména dostupná sportoviště. V táboře se nacházela dvě fotbalová hřiště i bazén se skokanskými můstky určený pro závody. Z rozhovoru jsme se dozvěděli, že podobná sportovní zařízení v Československu v této době nebyla k vidění, tím spíše v pionýrských táborech. Ubytování pro českou delegaci bylo připraveno ve velké budově, kde měly děti pokoje. Budovy spojovaly betonové chodníčky, obklopené zelení, takže tábor připomínal jakési „malé městečko“, vzpomíná Jana Zálomová.

---

53 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 1368, sg.459, Družební styky 1965-76, Zhodnocení družebních styků mezi okresem Beroun a okresem Zagorsk za rok 1972 a návrh na další rozvoj družebních vztahů pro rok 1973-1974

V táboře probíhaly nejen celotáborové hry, ale i např. plavecké či běžecké závody. Mezi zajímavé akce patřila i dětmi oblíbená hra „Slavnosti Neptuna“. Tutu hru si české děti velmi zamilovaly. Jeden z vedoucích, oblečený jako Bůh moře Neptun, stál uprostřed bazénu na uměle vytvořeném ostrůvku a děkoval vedoucím a dětem za disciplinovanost v průběhu turnusu. Celá podívaná byla doplněna výjevy ze sovětských klasických pohádek – např. na stromě seděla baba Jaga a sledovala Trojzubec plující po bazénu. Vyvrcholením hry bylo „házení“ dětí do bazénu, které mohly plavat vstříc Neptunovi. Po skončení hry následovalo uctění památky Valji Kotíka, sovětského národního hrdiny, který během druhé II. světové války vyhodil do povětří šest německých vlaků a padl v boji proti Němcům v pouhých 14 letech.⁵⁴ Děti přichystaly věnce, nosily květiny a obrázky na určené místo v táboře. Obě akce neměly v Československu obdoby.

Děti taktéž vyrazily na exkurzi do Moskvy, kde se musely chovat velmi ukázněně a respektovat vojáky, kteří střežili nejvýznamnější památky. Mgr. Jana Zálomová si na základě aktivit v táboře všimla zvýšeného zájmu dětí o ruský jazyk a zlepšení jejich znalostí ruštiny.

Největší údiv české delegace vzbudil neskryvaný obdiv a respekt sovětských vedoucích a zaměstnanců tábora vůči české výpravě. Velkým překvapením pro většinu sovětských vedoucích byl fakt, že české děti používaly k jídlu příbory – vidličku i nůž, a ne pouze lžiči, jak tomu bylo u sovětských dětí. Po příjezdu čeští vedoucí dokonce museli o příbory Sověty požádat, jelikož v táboře vůbec nebyly k dispozici. Jídla i pití bylo dle slov Mgr. Jany Zálomové dostatek, ale hygienické podmínky byly v SSSR výrazně horší a v porovnání s Československem zaostávaly o desítky let, hlavně co se toalet – pouhých otvorů v zemi v jedné větší budově – týče. Mgr. Jana Zálomová zmiňuje i skutečnost, že česká delegace byla považována za velmi vážené hosty, ke kterým se vzhlíželo, a dokonce jim všichni navzdory nabídce tykání vykali po celou dobu pobytu. Velký rozdíl Mgr. Jana Zálomová viděla i v určité hierarchii v táboře – hlavní vedoucí měl velký respekt, nikdo se mu nesnažil odporovat a všichni jej na slovo poslouchali. Žádné pravomoci neměli např. instruktoři, mladí pomocníci ve věku okolo osmnácti let. V Československu takové rozdíly nebyly, hlavní vedoucí, týmoví vedoucí i instruktoři vždy vystupovali jako tým a bylo jen stěží poznat, kdo

---

⁵⁴ *Маленький герой большой войны: как Валя Котик стал настоящим орленком. РИА Новости* [online]. 11.2.2010 [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://ria.ru/20100211/208693326.html>

má hlavní slovo. V SSSR tomu bylo přesně naopak. Disciplína byla všudypřítomna. Sovětské děti byly vychované, poslušné, nic se jim nemuselo opakovat, držely se stanovených pravidel.

5.5 Průběh a konec družby

Na sklonku 70. let 20. století se družby aktivně účastnily následující školy v okrese Beroun: 1 ZDŠ Beroun, 2. ZDŠ Beroun, ZDŠ Králův Dvůr, ZDŠ Hostomice, 1. ZDŠ Hořovice, UŠT Beroun – Hlinky a Pedagogická škola Beroun.⁵⁵

Družba se Zagorskem přinesla okresu Beroun i další spolupráci. Družba mezi městy Hořovice a Choťkov probíhala podobným způsobem jako mezi městy Beroun a Zagorsk.

Z dokumentů, které jsou dostupné ve Státním okresním archivu města Beroun vyplývá, že družba obou měst začala upadat po roce 1986. Tehdy komunikace mezi městy probíhala spíše jen sporadicky. V kronice města Beroun se žádná zmínka o spolupráci po roce 1989 neobjevuje, byť k oficiálnímu ukončení spolupráce nedošlo. V roce 2009 se ruská strana pokusila družbu obnovit, avšak to se nepodařilo a dnes už oficiální spolupráce mezi městy neprobíhá.⁵⁶

---

55 Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Smlouva o bratrství okresů Zagorsk (SSSR Moskevská oblast) a Beroun (ČSSR Středočeský kraj)

56 LIŠKOVÁ, Petra. *Bývalý Zagorsk chce oprášit družbu s Berounem* [online]. 10.3.2009 [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: https://berounsky.denik.cz/zpravy_region/be-zagorsk20090310.html

6 Postavení ruštiny v Československu a České republice 1989–2021

6.1 Školství a školské reformy po roce 1989

Tato část se bude zabývat vývojem Československa a následně vývojem již samostatné České republiky od 90. let 20. století až po současnost. Československo oficiálně zaniklo 31. 12. 1992, kdy došlo k jeho rozdělení na dvě samostatné republiky, Českou republiku a Slovenskou republiku, které byly vyhlášeny 1. 1. 1993. Výuka ruského jazyka na území ČR je propojena s vývojem mezinárodních vztahů mezi ČR a Ruskem, a proto nelze tento vývoj opominout. Úvodem se však zaměříme na vývoj českého školství po pádu komunismu v Československu roku 1989.

Politické i společenské poměry prošly po roce 1989 rozsáhlou změnou, což se odrazilo i v systému fungování československého a později českého školství. Vznikaly nové zákony a vyhlášky, avšak celý proces byl ovlivňován mnoha nepříznivými skutečnostmi. Hlavním problémem byla obecně nízká úroveň právního vědomí, ze dne na den měnící se ekonomické vztahy či nové pojetí státní správy. Je třeba zdůraznit, že v 90. letech sehrála roli při utváření nového školského systému i nedostatečná zkušenost s procesem tomuto podobným, neboť transformace systému byla velmi komplikovaná a byla provázena nedostatečnou analýzou tehdejšího stavu a omezeného poznání systémových souvislostí.⁵⁷

Změna základních školních zákonů upravujících vzdělávací proces nebyla provedena ihned, diskuse se vedla roky a dokončena byla až po 15 letech od revoluce.

„Až do roku 2004 upravoval oblast základního a středního školství (tzv. regionálního školství) školský zákon z roku 1984 (zákon č. 29/1984 Sb.) a zákon o školských zařízeních (zákon č. 76/1978 Sb.). Školský zákon byl v porevolučním období zhruba 15krát novelizován.“⁵⁸

---

57 Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 [online].[cit. 2022-03-13]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hoD8ZbFelsJ:www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

58 Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 [online].[cit. 2022-03-13]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hoD8-ZbFelsJ:www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

Po roce 1989 byl záměr jasný, a to vymýtit prvky komunistického vzdělávání. Prvním ministrem školství, mládeže a tělovýchovy ČR se stal Milan Adam.⁵⁹ V době, kdy zastával funkci ministra školství, byl novelizován školský zákon z roku 1984. Adam si uvědomoval dočasný charakter předložené novely, a tak jako jednu z hlavních podmínek liberalizace školství chápal nejenom kvalitativní, ale též i kvantitativní rozvoj škol, k čemuž došlo v první polovině 90. let 20. století. Výsledkem byl nárůst škol, který byl posléze řešen v druhé polovině 90. let jeho redukcí.⁶⁰

Jak již bylo popsáno výše, do roku 1989 byl systém českého školství vysoce centralizovaný. Pedagogové se museli držet striktního studijního plánu a nebylo možné se od něj jakýmkoliv způsobem odklonit, nebo výuku vést inovativně. 90. léta přinesla změny ve všech směrech. Koncepční úloha škol byla plně podporována a úloha státní správy zredukovala své aktivity na vytvoření legislativního rámce stejně jako na další obecně závazná pravidla pro rozvoj vzdělávací nabídky. Na úrovni státu byly vypracovány rámcové vzdělávací programy RVP pro jednotlivé vzdělávací programy. Programy v takové míře nedbaly na učivo, ale na výsledek vzdělávání. Základní požadavky na vzdělávání žáků základních a středních škol kladl stát, avšak školy tyto požadavky dále rozpracovávaly, zkoumaly a upravovaly tak, aby odpovídaly jejich programům.⁶¹

Jak uvedl v našem rozhovoru Mgr. Pavel Herold, ředitel 2. ZŠ a MŠ Beroun, ruština téměř ihned ze škol zcela vymizela. Tlak široké veřejnosti i rodičů byl natolik silný, že v tu dobu ruský jazyk vyučovaly jen školy, které nemohly zajistit výuku jiného cizího jazyka. Nejen vyučující, ale i studenty, kteří právě studovali ruský jazyk na vysokých školách, čekala rekvalifikace. Mgr. Pavel Herold však zdůrazňuje, že podle jeho osobní zkušenosti se učitelé snažili rekvalifikovat co nejdříve, aby nemuseli hledat povolání v jiné pracovní sféře. Dle jeho slov se ruský jazyk znovu objevil až v době, kdy začal být na základní škole vyučován druhý povinně volitelný jazyk.

---

59 Milan Adam (28. května 1928 Pardubice – 22. září 2008) byl prvním ministrem školství, mládeže a tělovýchovy po roce 1989. Zastupoval Československou stranu socialistickou (ČSS)

60 KREJČOVÁ, Soňa. *Debaty o reformě českého školství v letech 1989–2004*. Brno, 2012. Diplomová práce. Vedoucí práce doc. PhDr. Lubomír Kopeček, Ph.D.s.27-28

61 Urieová 2016:47-48

V roce 1990 došlo k další podstatné změně. Novela z roku 1990 poskytla legislativní základ pro první velké systémové změny v českém školství, což vedlo ke zrušení „jednotných“ škol a možnosti segregace ve vzdělávání v závislosti na schopnostech dětí. Důležitým krokem bylo také zavedení právní subjektivity škol. Dále byl sjednán vznik nestátního školství, což znamenalo vznik škol církevních a soukromých. Zřizovatelský monopol státu byl zrušen.⁶²

Polistopadových změn bylo mnoho. Další z nich se týkala výuky ruského jazyka na středních školách a maturitní zkoušky. Podmínky maturitní zkoušky před rokem 1989 stanovila vyhláška č. 31/1987 Sb. 2. Součástí maturitní zkoušky byla povinná zkouška z českého jazyka a literatury a z ruského jazyka. Maturitní reforma se dotkla povinné zkoušky z ruštiny, jež mohla byla nahrazena jakýmkoliv vyučovaným cizím jazykem, a to po roce 1989.⁶³

Klíčovým dokumentem v oblasti školství se v 90. letech stala tzv. Bílá kniha, jež byla vydána Ústavem pro informace ve vzdělávání. Co se týče veřejných výdajů na školství v 90. letech 20. století, lze hovořit o nevyrovnanosti. Cílem bylo dostat se na podobnou úroveň jako ostatní země EU, což mělo zvýšit konkurenceschopnost.⁶⁴

„Dosud převažující snahy o výkonnost a rychlý postup v učení, založené na ustáleném modelu vyučovací hodiny, na předávání hotových poznatků, na vynucené kázni, na vzájemné soutěži a úspěchu na úkor druhých, na dominantním postavení učitele, na neustálém vedení a přílišném ochraňování žáků musí být nahrazeny větším důrazem na činnostní učení (včetně rehabilitace hry a hrových činností), na kombinování aktivit uvnitř a vně budovy školy s důrazem na činnosti v přírodním prostředí, které žákovi umožňují získat zážitky a zkušenosti, jež nemohou být předány jinou cestou, na variabilitu vyučovacích metod, při nichž žáci hledají, ptají se, projevují vlastní názory, chybují, tvoří, objevují a nalézají, na komunikaci a spolupráci mezi žáky i mezi žáky a učitelem, na konkrétní dílčí úkoly, odpovídající možnos-

---

62 Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 [online].[cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hoD8->

63 Urieová 2016:48

64 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdělávání [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001, 2001 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20\(3\).pdf.s26](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20(3).pdf.s26)

tem žáků, na pomoc a podporu při řešení problémů i na celkové pozitivní ladění hodnotících soudů.“⁶⁵

Úryvek z Bílé knihy jednoznačně definuje, čeho by se měly změny konkrétně na základních školách týkat. Tendence k individuální práci s žákem a svobodě názoru je zřejmá. Důraz je též kladen na individuální práci učitel-žák, která by měla být založena na důvěře a vzájemném respektu.

Do tříd začínali přicházet tzv. asistenti, pomocní učitelé a školní psychologové. Celkově bylo vidět úsilí změnit i koncepci vzdělávání učitelů základních škol pomocí státem normativně stanovených kvalifikačních požadavků, prosazovat vyšší kvalitu tvorby učebních zdrojů (tj. učebnice, knihy, pracovní sešity, tvorba pracovních listů) za účelem diferencované a individuální výuky.⁶⁶

Největší rozdíl představuje ideologické hledisko, které v 90. letech zcela vymizelo. Žáci ani jejich rodiče nejsou souzeni dle politického smýšlení, povolání, ani jejich minulosti.

Se vstupem ČR do EU v roce 2004 souvisí i vnímání důležitosti výuky cizích jazyků. Cílem bylo domluvit se zprvu jedním a později dvěma cizími jazyky. Výuka měla být koncipována tak, aby v ní studenti uplatňovali zkušenosti z běžného života, leč objevovala se i další témata, jako např. evropská integrace, enviromentální výchova či zdravý životní styl.⁶⁷

Základním dokumentem, který definoval obsah povinné výuky jednoho a později i druhého cizího jazyka se stal Rámcový vzdělávací program, který byl přijat v roce 2007. Z tohoto dokumentu vyplývá, že při vstupu na střední školu se u studentů předpokládaly znalosti prvního cizího jazyka (angličtiny, na některých školách němčiny) na úrovni A2. Tato úroveň měla být během středoškolského studia postupně rozvíjena až na úroveň B2. Druhý cizí jazyk měl při

---

65 *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdělávání* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001, 2001 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20(3).pdf) str 48

66 *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdělávání* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001, 2001 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20(3).pdf).s.50

67 *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdělávání* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001, 2001 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: [file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20(3).pdf).s.38

zakončení střední školy dosahovat úrovně B1. Česká republika se inspirovala strategií, kterou vypracovala Rada Evropy.⁶⁸ Úrovně jazykových znalostí jsou podrobně definovány Společným evropským rámcem pro cizí jazyky, který jako cílové kompetence jazykové výuky vymezuje: 1. komunikativní kompetence (lingvistické, sociolingvistické, pragmatické), 2. všeobecné kompetence (předpokládající znalost sociokulturního prostředí a reálií zemí, ve kterých se studovaným jazykem hovoří).

Výuka cizích jazyků na základních a středních školách v ČR v letech 2005–2008 probíhala v souladu s Akčním plánem výuky cizích jazyků, kde se uvádí následující:

„Cizí jazyk je povinně zařazen do 3. – 9. ročníku. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) umožňuje školám začít s výukou i v nižších ročnících. Požadavky na vzdělávání v cizích jazycích formulované v RVP ZV vycházejí ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, který popisuje různé úrovně ovládnutí cizího jazyka.“⁶⁹

Angličtina (v menší míře i němčina) je zařazena do povinné výuky od 3. do 9. ročníku základní školy. Výuka cizího jazyka v předškolním věku a v 1. a 2. ročníku je nepovinná a probíhá v krátkých intervalech s důrazem na kulturní odlišnosti jazyka českého a cizího. Za účelem podpory multilingvismu je nabízena výuka slovenštiny, polštiny či jiného cizího jazyka podobného češtině. To se týká hlavně pohraničních regionů, kde dochází ke kontaktu s polskými či slovenskými sousedy. Ačkoli na českých školách pracuje dostatečné množství kvalifikovaných ruských pedagogů, o ruštinu není zájem.

Problémem je fakt, že jen málo žáků a studentů dokáže jazyk na výše zmíněné úrovni ovládat (základní škola A2, střední škola B2).

6.2 Česko-ruské vztahy po roce 1989

90. léta 20. století se ukázala jako průlomová v rusko-českých vztazích. Až do roku 1993 byla Česká republika součástí Československa, Sovětský svaz se rozpadl dříve, již v roce 1991. Aby se Česko dokázalo rozvíjet, bylo nuceno udržet svou pozici na mezinárodní scéně. Z českého území byla po dlouhých letech stažena vojska Varšavské smlouvy, která zanikla

---

⁶⁸ *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* [online], dostupné z: <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>

⁶⁹ *Národní plán výuky cizích jazyků* [online].s. 5-6 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hoD8ZbFelsJ:www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

roku 1991. V roce 1989 se Václav Havel⁷⁰ stal prezidentem Československa a bylo zjevné, že jeho postoj k celému Sovětskému svazu a posléze i Ruské federaci, je spíše negativní. Zahraniční politika ČR se začala ubírat západním směrem, od čehož se odvíjel i další osud výuky ruštiny, která až do Sametové revoluce zaujímal v českém školním systému první příčku mezi cizími jazyky. Po roce 1989 však ruština nebyla u většiny obyvatel v oblibě, a tak se ve školách přestala vyučovat ze dne na den. Ve společnosti se projevovala zřejmá tendence přeorientovávat se na Západ.

6.3 Změny po roce 2000

Po roce 2000 čeští podnikatelé neprojevovali velký zájem o spolupráci s Ruskou federací. V této době začala na českém trhu působit celá řada firem, zejména z Německa. Česko-ruské vztahy ovlivnil i vstup ČR do NATO v roce 1999 následovaný vstupem do EU v roce 2004.

V roce 2003 se stal novým prezidentem České republiky Václav Klaus (19. 6. 1941 Praha)⁷¹, jehož volební období je charakterizováno mírným oteplením ve vztazích mezi ČR a RF. V Rusku již v té době byl prezidentem Vladimir Putin (7. 10. 1952 Leningrad, Sovětský svaz), jehož snahy o lepší spolupráci se státy střední Evropy byly v tomto období zjevné. Právě rok 2004 byl stěžejní pro téměř všechny země bývalého Východního bloku. Společně s Českem do EU vstoupilo i Slovensko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko a Polsko. Česká republika se tak plně začlenila do aktivit i iniciativ Evropské unie v oblasti vzdělávání. S tím úzce souvisí i zapojení se do programů EU, které si kladou za cíl podporu společné vzdělávací politiky EU, jak je definováno v rámci Lisabonské strategie. Na jednu stranu bylo zjevné, že se Česká republika vydala západní cestou, na druhou stranu však došlo ke zlepšení mezinárodních vztahů s Ruskou federací, a to hlavně díky tomu, že čeští podnikatelé se opět začali zajímat o obchodování s Ruskem.⁷²

Rok 2007 byl ve znamení změn. Česko-ruské vztahy se opět začaly zhoršovat, a to hlavně z důvodu plánovaného rozmístění amerického protiraketového obranného systému v Evropě. Rusko samozřejmě nemohlo s těmito operacemi souhlasit. Ačkoli se během návštěvy Ruska

---

70 Václav Havel (5. října 1936 Praha – 18. prosince 2011 Vlčice-Hrádeček) se stal posledním prezidentem Československa (1989-1992) a zároveň prvním českým prezidentem (2. února 1993–2. února 2003)

71 Václav Klaus (19. června - 1941 Praha) je bývalý český prezident, který zastával tuto funkci po dobu deseti let (2003-2013).

72 Uričová 2016:47

Václav Klaus tématu vyhýbal, bylo vidět, že se vztahy mezi Českou republikou a Ruskem opět začínají zhoršovat.⁷³

6.4 Nárůst zájmu o ruštinu politické situaci navzdory

Navzdory těmto faktům začal ožívat zájem o studium ruského jazyka. Ruština začala být nabízena jako druhý cizí jazyk hlavně na středních školách – na gymnáziích a na obchodních akademiích. Ačkoli mezinárodní situace nebyla optimální, středoškoláci, kteří situaci v 90. letech 20. století vzhledem k nízkému věku nevnímali, neměli vůči ruskému jazyku a celkově Rusku žádné předsudky, na rozdíl od rodičů a prarodičů, pro které byla ruština povinným jazykem po celou dobu jejich studia. Ruština se pro tehdejší mládež stala jakýmsi exotickým jazykem, i když patří do skupiny slovanských jazyků. Studenti, převážně středoškoláci, si uvědomovali jeho využití ve východní Evropě i v Asii, kde byla ruština hlavním dorozumívacím prostředkem. Dávno již neplatilo, že se rusky většina obyvatel určitým způsobem dorozumí, a tak po tomto jazyce začala narůstat poptávka. Se zvýšeným zájmem studentů o výuku ruského jazyka se logicky zvyšovala i poptávka po učitelích ruského jazyka, kterých bylo v té době v ČR již málo.

Kromě studentů se zájem o jazyk projevil i v hospodářském sektoru. Firmy z východní Evropy a z Ruska začaly přicházet na český trh, a tak i zaměstnanci firem vyhledávali kurzy ruštiny, aby se mohli dorozumět s konkurencí.⁷⁴

6.5 Česko-ruské vztahy po roce 2008

V roce 2008 vypukl gruzínsko-abchazský konflikt, do kterého se zapojily gruzínské a abchazské etnické skupiny a který se stal nejkrvavějším konfliktem v dějinách Gruzie. Ke konfliktu došlo v Abcházii, jež však náležela Gruzii. Abcházie začala být plně závislá na ruské vojenské a hospodářské pomoci, a tak se stala jakýmsi ruským protektorátem. Důsledky tohoto konfliktu do jisté míry můžeme pozorovat dodnes. Evropská unie i NATO ukázaly odmítavý a negativní postoj k Rusku v souvislosti s tímto konfliktem. Postoj České republiky a Evropské Unie byl dalším důvodem zhoršení česko-ruských vztahů.⁷⁵

---

73 Аванесова 2016: 13

74 BUREŠOVÁ, Jana. *Zájem o výuku ruštiny zase stoupá [online]*. 1.3.2007 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zajem-o-vyuku-rustiny-zase-stoupa.A070228_074429_stredniskoly_klu

75 Аванесова 2016: 13-14

Když naplno propukla krize v roce 2009, byl politický dialog mezi oběma zeměmi neutrální. Česká republika podporovala české podnikatele v rámci společné iniciativy Česko-ruská společná deklarace o partnerství pro modernizaci. Vyvstal tady ale jiný problém. Česko se obávalo proniknutí Ruska do odvětví, která mají pro Českou republiku strategický význam, jako například výstavba jaderné elektrárny Temelín.⁷⁶

Po roce 2010 se česko-ruské vztahy stále zlepšovaly. Oficiální návštěva tehdejšího prezidenta Medveděva v Praze byla vydařená. Výsledek těchto schůzek byl zpečetěn podepsáním dohod o spolupráci v oblasti energetiky a železniční komunikace.

Rok 2012 přinesl řadu změn. Vladimir Putin⁷⁷ se opět stal ruským prezidentem, Česká republika se chystala na volbu prezidenta. Roku 2013 slavnostně složil slib a ujal se vedení Úřadu prezidenta Miloš Zeman (28. 9. 1944 Kolín)⁷⁸. Česká exportní strategie zahrnovala v letech 2012-2020 Rusko jako jednoho z prioritních partnerů pro užší spolupráci.⁷⁹

Rok 2014 byl poznamenán násilným připojením Krymu k Rusku, což výrazně ovlivnilo vztahy Ruska se světem. Názory na konflikt byly různé. Češi nevěděli, jaké stanovisko ke krizi zaujmout. Převládly však spíše názory negativní povahy. V tu dobu začal hrát výraznou roli v česko-ruských vztazích prezident Miloš Zeman, který se coby zastánce česko-ruské spolupráce domníval, že anexe Krymu nepřísluší Česku řešit. Anexi Krymu odsoudil, ale označil ji za hotovou záležitost. Ruská média v tu dobu jeho slova prezentovala jako zastání.⁸⁰ Podle Zemana situaci nelze řešit pomocí ekonomických sankcí, neboť právě sankce mohou způsobit rozbroje mezi Českou republikou a Ruskem, a tím pádem snížit podíl českých podnikatelů na ruském trhu. Je důležité zmínit, že český prezident Miloš Zeman je jedním z mála evropských politických lídrů, kteří 9. 5. 2015 navštívili Moskvu. Můžeme říct, že vztahy mezi Ruskem a Českou republikou jsou úzce propojeny se vztahy mezi Ruskem a Evropskou unií. Většina českých politiků podporuje sankce uvalené na Rusko, což přináší rozepří mezi oběma státy.

---

76 Аванесова 2016: 14

77 Vladimír Vladimirovič Putin (* 7. října 1952 Leningrad) je prezident Ruské federace. Prezidentská období: 2000-2008; 2012 - dodnes)

78 Miloš Zeman je český prezident, který byl poprvé zvolen do funkce roku 2013 a podruhé roku 2018.

79 Аванесова 2016: 14

80 *Zeman uznal anexi Krymu, pochvaluji si Rusové. Porošenko zmínil Sudety* — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2269945-zeman-uznal-anexi-krymu-pochvaluji-si-v-rusku-projev-ceskeho-prezidenta>

6.6. Výuka ruského jazyka po roce 2000

Nestabilní politická situace se ale výrazně nepromítla do výuky ruštiny jako cizího jazyka. Po roce 2000 je možné sledovat stoupající zájem o výuku ruštiny. Důležitým faktorem bylo i to, že od školního roku 2013/2014 byla zavedena nejpozději od osmé třídy druhého stupně základní školy povinná výuka druhého cizího jazyka.⁸¹

K tomuto kroku se staví kriticky většina ředitelů, jež se zúčastnila výzkumu. Mgr. Pavel Herold, vystudovaný ruštinář a němčinář, zmiňuje problém s výukou cizího jazyka u méně zdatných žáků. Dle jeho slov základní školu navštěvuje část žáků, jež má problémy i s českým jazykem, posléze anglickým. V souvislosti s tím považuje rozhodnutí o povinné výuce druhého cizího jazyka za velmi nesprávné.

Vzestup zájmu o ruštinu byl připisován i poptávce po rusky mluvících zaměstnancích. Ruština se stala populární i u mladých lidí ve věku okolo dvaceti let, neboť i navzdory ruské zahraniční politice se stále jednalo a jedná z pohledu dnešní doby o jazyk perspektivní z důvodu profesního uplatnění.

Po roce 2015 bylo v Čechách stále hodně ruských podnikatelů a firem, kde znalost ruštiny přinášela výhody i vyšší finanční ohodnocení. Navíc české firmy považovaly Rusko a další země bývalého Sovětského svazu z pohledu vývozu za výhodné.⁸²

Přestože ruština není jazykem globální komunikace, vztah k ní se u Čechů v posledních letech zlepšil. Ruštinu v současné době studují ti, kteří ji potřebují pro práci nebo obchodní projekty v bývalém Sovětském svazu.

Kromě čistě praktického využití je ruština zajímavá i pro vysoce vzdělané lidi, intelektuály fascinované ruskými tradicemi a kulturou, kteří se za účelem seznámení s nimi učí ruský jazyk.

---

81 *Zavedením druhého povinného cizího jazyka na ZŠ se zlepší jazyková vybavenost žáků*, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vse-o-nuv/zavedenim-druheho-povinneho-ciziho-jazyka-na-zs-se-zlepsi?lang=1>

82 *Ruština je v Česku na vzestupu* – Nakladatelství Fraus. Nakladatelství Fraus [online]. Copyright © 2021 [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: <https://www.fraus.cz/cs/o-nas/pro-media/tiskove-zpravy/rustina-je-v-cesku-na-vzestupu-18330>

7 Výuka ruského jazyka na ZŠ v okrese Beroun

Praktická část bakalářské práce se týká výzkumu výuky ruského jazyka na vybraných základních školách v okrese Beroun. Dále zmíníme názory, které vyplynuly z rozhovorů s řediteli a učiteli těchto škol.

Tato část bude zároveň obsahovat i rozsáhlejší rozhovory se třemi řediteli základních škol, s Mgr. Pavlem Heroldem, ředitelem 2. ZŠ a MŠ Beroun, Ing. Evženem Krobem v současné době ředitelem dvou základních škol, a to konkrétně ZŠ a MŠ Králův Dvůr a ZŠ a MŠ Počaply, Mgr. Václavem Veverkou, bývalým ředitelem ZŠ a MŠ Loděnice na Berounsku. Další rozhovory nám poskytli Mgr. Jana Zálomová, učitelka ruského jazyka a hudební výchovy a zároveň bývalá zástupkyně 2. ZŠ a MŠ Beroun, Mgr. Jana Rozhoňová, učitelka francouzského a českého jazyka, Mgr. Eva Veverková, učitelka francouzského jazyka ZŠ a MŠ v Loděnicích, a Mgr. Lubor Vlček, učitel německého jazyka na 2. ZŠ a MŠ Beroun.

Škála respondentů je velmi pestrá, neboť se jedná o vystudované ruštináře v případě Mgr. Jany Zálomové a Mgr. Pavla Herolda. Mgr. Václav Veverka funkci ředitele školy po dlouhých letech v roce 2021 opustil, ale stále aktivně vypomáhá na ZŠ a MŠ v Loděnicích na Berounsku. Jako jeden z mála lidí v České republice byl ředitelem základní školy v období socialismu do roku 1989 a později se k funkci ředitele školy vrátil už v novém režimu. Ing. Evžen Krob, ředitel dvou základních škol současně, uvede důvody, proč zájem o ruský jazyk na obou školách v posledních letech upadl.

Všichni respondenti jsou skvělí pedagogové s mnohaletou zkušeností. Vzhledem k momentální náročné situaci, která je zapříčiněna pandemií COVID 19, je prezenční výuka na školách velmi obtížná. I přesto si v nabitých programech našli čas a byli ochotni podstoupit často i několikahodinové rozhovory.

Všechny výše uvedené školy se nacházejí v okrese Beroun, jenž je jedním z nejmenších okresů Středočeského kraje. Okres Beroun navzdory své velikosti patří hustotou zalidnění (137,0 obyvatel na km²) k nadprůměrným okresům kraje. Je obklopen dalšími okresy, konkrétně okresem Praha-západ na východě, okresem Příbram na jihu, okresem Rokycany v Plzeňském kraji na západě, a okresy Rakovník a Kladno na severu. Okres disponuje dvěma

správními obvody obcí s rozšířenou působností (Beroun, Hořovice) a nachází se zde celkem 85 obcí.⁸³

---

83 Český statistický úřad: *Charakteristika okresu Beroun* [online]. [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/okres_beroun

8 Rozhovory s řediteli a učiteli základních škol na Berounsku

8.1 Mgr. Václav Veverka a srovnání výuky ve dvou odlišných režimech

Mgr. Václav Veverka je spojen už několik desítek let se ZŠ a MŠ v Loděnicích na Berounsku, kde zastával funkci ředitele v období 1980-1990 a poté se k ní vrátil v roce 2009. V roce 2021 funkci ředitele opustil a dnes už škole jen vypomáhá, kde je třeba, a figuruje v roli výchovného poradce. Mgr. Václav Veverka má zkušenost s výukou v obou režimech a jak nám sdělil v našem rozhovoru, jsou to režimy, které se velmi těžce srovnávají.

Mgr. Václav Veverka zastává názor, že výuka na základních školách byla před Sametovou revolucí kvalitnější a důvody uvádí následující. Za prvé, hlavní roli při přijetí pedagoga na jakoukoliv školu hrála aprobovanost, tj. učitel vyučoval ty předměty, které vystudoval na vysoké škole. To znamená, že vyučovat mohli jen absolventi pedagogické fakulty, kteří učili jen ty předměty, které vystudovali. Z tohoto důvodu se úroveň výuky ruského jazyka zvyšovala, protože budoucí učitelé v průběhu studia na pedagogických fakultách absolvovali nejen všechny povinné předměty, ale i zahraniční stáže v SSSR. V současnosti je trend zcela opačný. Absolventů pedagogických fakult je mnoho, ale problém spočívá v tom, že většina z nich hledá uplatnění svých znalostí vystudovaného cizího jazyka například v obchodní sféře, kde je platové ohodnocení vyšší a kde pracují, jak Mgr. Václav Veverka zdůrazňuje, bez nervů.

Ve chvíli, kdy řediteli školy klesla aprobovanost pod 80 %, nastal problém, který se musel řešit. Úspěšný ředitel byl ten, jehož aprobovanost se držela nejnižší u 90 %, a pokud byla nižší, mohlo to způsobit problémy vedení školy i ohrožení její pověsti. V současné chvíli pojem aprobovanost dle Mgr. Václava Veverky již neexistuje a ani nebývá uvedena ve výročních zprávách. V období od 90. let až do současnosti se důležitým faktorem stala kvalifikovanost. Kvalifikovanost určuje zákon o pedagogických pracovnících, jenž stanovuje, jaké vzdělání musí člověk mít, aby mohl vyučovat.

90. léta 20. století byla pro školství extrémně složitá. Ani samotná kvalifikovanost nebyla dodržována – mohli vyučovat i maturanti, protože učitelů byl nedostatek. Tento trend se do určité míry dle slov Mgr. Václava Veverky udržuje dodnes, ačkoli ředitelé doporučují vyučujícím dostudování vysoké školy či alespoň pedagogického minima, což v praxi většinou ani nepotřebují. V případě přetlaku na pozicích by samozřejmě přednost dostali absolventi

vysokých škol pedagogických, ale těch je v současné době velmi málo. Mgr. Václav Veverka uvádí příklad i na výuce ruského jazyka v Loděnicích, kterou zabezpečují dvě učitelky, obě jsou Ukrajinky, ale ani jedna není aprobovaná. Obě vyrůstaly v rusky hovořícím prostředí, tedy přínos z hlediska konverzace je patrný, ale pedagogické zkušenosti obě učitelky teprve získávají. Když toto vezmeme v úvahu, můžeme vidět, kde je hlavní problém toho, proč úroveň vzdělání po převratu podle názoru Mgr. Václava Veverky klesla.

V našem rozhovoru jsme se zaměřili na 90. léta. Učitelé, kteří na školách po převratu zůstali, byli podle Mgr. Václava Veverky považováni za „staré struktury“ a „produkty předchozího režimu“, což nebylo v souladu s novými tendencemi. Mgr. Veverka dokonce dodává, že docházelo až k dehonestaci učitelů. Změna režimu vnesla spory i mezi zaměstnance škol, jelikož každý měl jiný názor, lidé se na pracovišti kvůli odlišným názorům nesnesli, a tak spousta pedagogů ze škol odešla, čímž se dostáváme k bodu, kdy začala převažovat kvalifikovanost nad aprobovaností. Informaci potvrzují kromě Mgr. Václava Veverky i Mgr. Pavel Herold a Mgr. Jana Zálomová. Mezi respondenty v tomto bodě dochází k absolutní shodě. Mgr. Pavel Herold, vystudovaný učitel ruského jazyka, se konkrétně kvůli změnám a náladě ve školství rozhodl jít na čas jinou cestou a začal pracovat pro cestovní kancelář. Dalším důvodem pro odchod mnohých byla dle slov Mgr. Veverky „likvidace“ ruštinářů a celkově starších učitelů, kteří byli zvyklí na předchozí režim. Zaměstnanci buď odešli do důchodu, nebo byli donuceni se překvalifikovat, či se vydali jinou cestou v obchodní sféře, kde se jim naskytl možnost soukromého podnikání.

Sám Mgr. Václav Veverka působil na MŠ a ZŠ v Loděnicích od roku 1980 do konce školního roku 1990. Ačkoli byl oblíben a škola pod jeho vedením vzkvétala, byl donucen post ředitele školy opustit. Jak uvedl v našem rozhovoru, deset let budoval školu tak, aby škola žáky doopravdy připravila na výuku na středních školách, v nejlepším případě na vysokých školách. Byl otevřen i novým inovativním možnostem, ačkoli jeho pravomoci nesměly překročit mantinely stanovené předchozím režimem. Jeho cílem bylo vybudovat „školské Slušovice“. Vysvětluje, že nápad se zrodil po vzoru JZD ve Slušovicích, které bylo proslulé svou úspěšností a bylo označováno za „socialistický zázrak“. Podobný zázrak byl snem Mgr. Václava Veverky v letech 1980-1990.

Jak již bylo zmíněno, 90. léta se nesla ve víru jedné velké neznámé ve školství. Hlavním úkolem bylo vymýcení starého režimu, do kterého Václav Veverka zapadal. V roce 1990 byl v Loděnicích vypsán konkurz na nového ředitele a jak sám pan Veverka říká, nemělo cenu se

ho ani účastnit, neboť snaha obměnit „staré struktury“ byla zjevná. Na pozici ředitele školy se vrátil o několik let později, a to v roce 2009. Dodnes je považován za jednoho z nejúspěšnějších ředitelů na Berounsku a už navždy bude díky svému přínosu spjat s loděnickou školou.

8.2 Výuka ruského jazyka na základních školách v 90. letech 20. století

Co se výuky ruštiny po roce 1989 týče, všichni respondenti, kteří v té době na školách působili, tj. Mgr. Václav Veverka, Mgr. Pavel Herold i Mgr. Jana Zálomová, se shodují na jednom: ruština ze škol po revoluci vymizela ze dne na den. Mgr. Pavel Herold dodává, že s tlakem veřejnosti nešlo bojovat, ředitel by sám sobě vykopal jámu v případě, že by chtěl výuku ruštiny na škole udržet. Nechuť rodičů, studentů i učitelů k ruštině byla enormní. Mgr. Jana Zálomová zmiňuje i fakt, že předešlý režim učitelům jazyků hodně ublížil z hlediska nedoporučení studia jiných cizích jazyků, než byla ruština. Ruštináři ze dne na den přišli o práci a museli rychle reagovat. Dále upozorňuje i na to, že v roce 1989 se ruštině věnovala i nemalá část budoucích absolventů vysokých škol. Už tehdy bylo jasné, že ruský jazyk nebude v dalších minimálně deseti letech populární. Nakonec se ukázalo, že doba, než veřejnost opět projeví zájem o ruský jazyk, bude mnohem delší, než ukazovaly výzkumy v 90. letech 20. století.

8.3 Rok 1968 z pohledu respondentů pamětníků

Pamětníci osudného roku 1968 - Mgr. Václav Veverka i Mgr. Jana Zálomová se shodují na tom, že tento rok byl a bude zlomový pro několik dalších generací. Oba hovoří o Sovětském svazu před sovětskou agresí jako o spřáteleném státu, se kterým sdílelo Československo a nyní i Česká republika velký kus historie. Velicí básníci ruské literatury, osvobození českého území, tradice, výměna zkušeností vzdělanců, příchod ruského obyvatelstva na české území, ale i odchod vlivných badatelů do carského Ruska, tak podle obou respondentů vznikalo pouto, které pojilo Československo a Sovětský svaz několik desítek let. Děti byly odmala vychovávány k uctívání památky padlých sovětských vojáků na našem území. Po osvobození v roce 1945 Československo zastávalo názor, že bez SSSR by státy Evropy zanikly, neboť by se jen stěží někdo další kromě Sovětů nacistickému Německu postavil. O to větší šok přišel v roce 1968, který zasadil mezi vztahy obou států obrovskou ránu, která se ani po více než padesáti letech od invaze nezacelila.

Mgr. Václav Veverka porovnává události Pražského jara s revolucí v Maďarsku v roce 1956, kde Sověti také zasahovali. Do doby, než nepokoje propukly, SSSR zvolil vyčkávací taktiku, která však trvala dlouhou dobu, a tak zásahy v Maďarsku byly o mnoho drsnější a krvavější než v roce 1968 v Československu. V tomto případě se jednalo o rychlou a překvapivou invazi, protože SSSR nechtěl situaci podcenit jako v případě povstání Maďarů. Ze slov respondentů není cítit nenávisť vůči SSSR a Rusku, nýbrž rozčarování a smutek. Mgr. Jana Zálomová popisuje sovětskou agresi jako velké zklamání a absolutní poničení vztahů pro budoucí generace.

Z událostí roku 1968 i 1989 je patrné, že výuka ruského jazyka ať už na území Československa, nebo České republiky, šla vždy ruku v ruce s politickou situací. Jak se shodují oba respondenti, Mgr. Václav Veverka i Mgr. Pavel Herold, žádný jiný cizí jazyk vyučovaný v České republice není do takové míry spjat s mezinárodní a politickou situací. Mgr. Václav Veverka upozorňuje opět na to, že tyto nálady jsou v Češích zakořeněné především z roku 1968 a předávají se z generace na generaci. Sám vidí výuku ruštiny jako výhodnou, neboť si myslí, že Česká republika, ale i celá Evropa jsou na Rusku závislé vzhledem k dovozu např. ropy, zemního plynu. Dalším faktem je i to, že na českém území pracuje mnoho rusky mluvících občanů, kteří se buď chtějí učit česky, nebo je s nimi potřeba komunikovat v ruštině. Provázanost českých firem s firmami v postsovětských zemích i Rusku je stále v některých částech země velká. Rusko je velmoc, největší stát světa, na který jsme v podstatě napojení všichni, ať již více, či méně, zdůrazňuje Mgr. Václav Veverka.

8.4 Názory respondentů na druhý povinný cizí jazyk na ZŠ

Z rozhovorů je naprosto zřejmé, že postoj téměř všech respondentů k výuce druhého povinného cizího jazyka na ZŠ je velice negativní. Mgr. Eva Veverková působí na ZŠ a MŠ Loděnicích jako učitelka francouzského jazyka. V našem rozhovoru se rozovídala i o tom, že místní škola jako jediná na Berounsku dětem nabízí německý, ruský, španělský i francouzský jazyk. Se zavedením druhého povinného cizího jazyka nesouhlasí, ale v rozhovoru nám prozradila, že větší škála výběru jazyků vyhlášku alespoň trochu zmírňuje. I méně nadané děti si mohou vybrat, jaký jazyk je jim bližší. To je podle ní důležitý faktor. Zastává názor, že pokud máme k jazyku kladný vztah, tj. líbí se nám, jak řeč zní a chceme ji v budoucnu využívat, může to vést k motivaci učit se. Na druhou stranu ale Mgr. Eva Veverková dodává, že málokdo dokáže jazyk z tohoto hlediska hodnotit ve třinácti letech, a vzpomíná na doby,

kdy si druhý cizí jazyk mohly vybírat jen děti, které o to doopravdy stály, ve většině případů žáci s vyznamenáním. V tu chvíli byla skupina jazykářů poměrně sourodá a pedagog je dokázal jazykově vybavit daleko lépe, neboť ve třídě nebyli žáci, kteří by měli s výukou větší problémy. To již dnes neplatí a učitelé musí tempo výuky přizpůsobovat méně zdatným žákům.

Mgr. Pavel Herold zastává radikálnější názor. Podle něj je celá vyhláška nelogická a nedává smysl. Když se roku 2005 začaly vyučovat povinně volitelné předměty, bylo jasně řečeno, že do budoucna si žáci budou moci vybírat, zda přiberou další cizí jazyk či ne. Najednou přišla zpráva shora, že děti musí držet krok s evropskými zeměmi a druhý cizí jazyk bude povinný. Mgr. Pavel Herold uznává, že česky se v zahraničí lidé nedomluví, ale myslí si, že většině žáků by angličtina bohatě stačila a není důvod trápit všechny žáky dalším cizím jazykem. Výsledkem je podle něho i to, že žáci mají v jazycích nesrovnalosti a nejsou schopni se domluvit ani jedním. Z vlastní zkušenosti také vysvětluje, že některé děti mají problém i s mateřským jazykem, neumí pořádně psát, problémy jim činí gramatika a skloňování a k tomu jim přibude ve třetí třídě angličtina, tj. první povinný cizí jazyk.⁸⁴

Když jsou pak žáci na druhém stupni nuceni zvolit si druhý cizí jazyk, jsou z toho nešťastní všichni – žáci i pedagogové. Ve chvíli, kdy mají rodiče dětem vybrat druhý cizí jazyk, volí někteří z nich ruštinu (v případě 2. ZŠ a MŠ Beroun), protože si myslí, že tím dětem ulehčí práci. To je podle Mgr. Pavla Herolda, jak se vyjádřil v našem rozhovoru, zásadní chyba. Problematika ruského jazyka, konkrétně odlišného písma, azbuky, bude rozpracována níže v rámci otázek ve výzkumu.

Mgr. Václav Veverka se zavedením druhého povinného cizího jazyka taktéž nesouhlasí. Když už si ale žáci musí vybírat, doporučil by němčinu či ruštinu, neboť se dle něho jedná o jazyky využitelné v České republice. Upozorňuje i na skutečnost, že dvě hodiny týdně nestačí k tomu, aby se žáci řečí domluvili. Je třeba i jejich snaha. Zajímavou informací pro nás byl fakt, že na ZŠ a MŠ v Loděnicích si velké procento dětí vybírá španělský jazyk. Podle slov Mgr. Veverky španělština není tak těžká a dětem se líbí, ale problém nastává v okamžiku, kdy žáci přecházejí na střední školy. Na Berounsku většina středních škol španělštinu nevyučuje, takže v konečném důsledku se studenti musí přeorientovat na němčinu, ruštinu či

---

84 Na Berounsku se angličtina povinně vyučuje od třetí třídy, ale na některých školách v ČR už od první třídy

francouzštinu. Z tohoto důvodu by rodičům doporučil volit např. němčinu, která se vyučuje prakticky na každé střední škole, a tak žáci se tak nemusí začínat učit další cizí jazyk od základů.

Ing. Evžen Krob připomíná, že v minulosti existovaly ve školství dva směry. Jeden směr jazykový a druhý byl spíše ve formě sportovních her či prací v dílnách. Řada lidí považovala formát, kdy byl druhý cizí jazyk žákům nabízen jako volitelný, za vyhovující. Žáci, kteří nebyli na jazyky tak talentovaní, mohli navštěvovat jiné spektrum předmětů – zaměřené přírodním směrem nebo na pracovní a tělovýchovné činnosti. Ing. Evžen Krob si myslí, že patří k názoru menšiny z důvodu toho, že je dobré, aby se všichni žáci, byť diferencovaně vzhledem ke svým možnostem seznámili alespoň se základy nebo na komunikativní úrovni s druhým cizím jazykem. Samozřejmě dodává, že pro učitele je velice obtížné dovést každého žáka k maximu jeho možností, neboť schopnosti žáka jsou předem dané. Na druhou stranu připomíná, že je ředitelem základní školy a základní škola má za úkol učit základy cizího jazyka.

Z osobního úhlu pohledu vzpomíná Ing. Evžen Krob na svá školní léta na základní a střední škole, kde výuku ruského jazyka dle jeho názoru zajišťovali velice kvalitní a aprobovaní pedagogové, a sám přiznává, že jeho znalosti ruského jazyka se na maturitní úrovni rovnaly českému jazyku.

8.5 Výuka ruského jazyka na ZŠ a MŠ Králův Dvůr

Ing. Evžen Krob se snaží jako ředitel dvou základních škol, ZŠ a MŠ Králův Dvůr a ZŠ a MŠ Počaply, zajistit co nejkvalitnější výuku cizích jazyků. Na ZŠ a MŠ Králův Dvůr zastává funkci ředitele již přes dvacet let a za dobu jeho působení ve funkci jsou žákům nabízeny jako druhý cizí jazyk němčina a francouzština. Dle svých slov dbá na to, aby výuku jazyků zajišťovali pouze kvalifikovaní pedagogové, a to se mu daří. V souladu se zákonem o pedagogických pracovnících, který stanovuje předpoklady pro práci pedagoga na základní škole, je podmínkou kvalifikace vysokoškolské magisterské vzdělání, a to je v Králově Dvoře a Počaplech úspěšně zajištěno. Nekvalifikovaní pedagogové na obou školách jsou výjimkou. Výuku cizího jazyka považuje Ing. Evžen Krob, ředitel obou škol, za prioritní. Znalost cizího jazyka totiž otvírá dveře do světa, a proto je kladen důraz na kvalitní vzdělání pedagogů. Ve většině případů dochází k vytváření menších skupin žáků, než je požadováno MŠMT, a sice za tím účelem, aby měli žáci co nejlepší podmínky k výuce. Ing. Evžen Krob

zdůrazňuje i to, že není příznivcem tvoření skupin podle úrovně jazyků, a tak preferuje přirozené skupiny, kdy zdatnější táhnou méně zdatné.

Výuku ruského jazyka se Ing. Evžen Krob již několikrát pokusil obnovit. Jak ale vyplynulo z anket, které byly provedeny na školách, téměř všichni rodiče žáků preferovali výuku němčiny a francouzštiny. Dalším problémem je i personální zabezpečení výuky ruského jazyka, neboť ruštinářů je v současnosti podle Ing. Evžena Kroba velmi málo.

Po politických změnách v roce 1989 byla do škol jako povinný cizí jazyk zavedena angličtina místo ruštiny. Záležitost souvisí s celkovou politickou orientací České republiky na západ, zejména na EU a NATO. Němčinu považuje Ing. Evžen Krob hned po angličtině za nejvyužitelnější. Říká, že se jedná o jazyk sousedů, s kterými rozvíjíme obchodní spolupráci a máme pevné přátelské vazby. Výuce ruštiny podle něj nenahrává ani současná politická situace. Za angličtinu i němčinu z osobního pohledu řadí ruštinu, protože Ruská federace vždy bude z pohledu České republiky i EU důležitým obchodním partnerem, se kterým se musíme umět domluvit. Připomíná, že ruština má své uplatnění nejen v Rusku, ale i na různých diplomatických či překladatelských pozicích v zahraničí, protože se klienti musí s Rusy dorozumět. Samozřejmě uznává, že rusky se lidé dorozumí v první řadě hlavně na východě. Ing. Evžen Krob ale dodává, že ruština může být momentálně více ceněná, protože se stala vzácnější. Rusky se domluví daleko méně lidí v porovnání s předešlým režimem.

V budoucnu vidí jako smysluplné rozšíření nabídky cizích jazyků na obou základních školách i o ruštinu, ale aktuálně to není prioritou.

9 Výsledky provedeného výzkumu

9.1 Účastníci výzkumu

Výzkumu se zúčastnili následující ředitelé a pedagogové ze základních škol v okrese Beroun:

- **Ing. Evžen Krob** – ředitel ZŠ a MŠ Králův Dvůr, od 09/2021 ředitel též ZŠ a MŠ Počaply
- **Mgr. Eva Veverková** – učitelka francouzského jazyka na ZŠ a MŠ Loděnice
- **Mgr. Ivan Souček** – ředitel Jungmannova ZŠ Beroun
- **Mgr. Jana Zálomová** – bývalá zástupkyně ředitele 2. ZŠ a MŠ Beroun, nyní asistentka ZŠ a MŠ Králův Dvůr
- **Mgr. Libor Kuška** – ředitel ZŠ a MŠ Broumy
- **Mgr. Lubor Vlček** – učitel německého jazyk, 2. ZŠ a MŠ Beroun
- **Mgr. Pavel Herold** – ředitel 2. ZŠ a MŠ Beroun
- **Mgr. Václav Veverka** – bývalý ředitel ZŠ a MŠ Loděnice, nyní poloviční úvazek
- **Mgr. Vladislav Krabec** – do 09/2021 ředitel ZŠ a MŠ Počaply, nyní v důchodu

9.2 Otázky pokládané účastníkům výzkumu

V této kapitole jsou postupně uvedeny všechny otázky, které byly v rámci výzkumu položeny respondentům. Dále jsou uvedeny a následně vyhodnoceny jejich odpovědi.

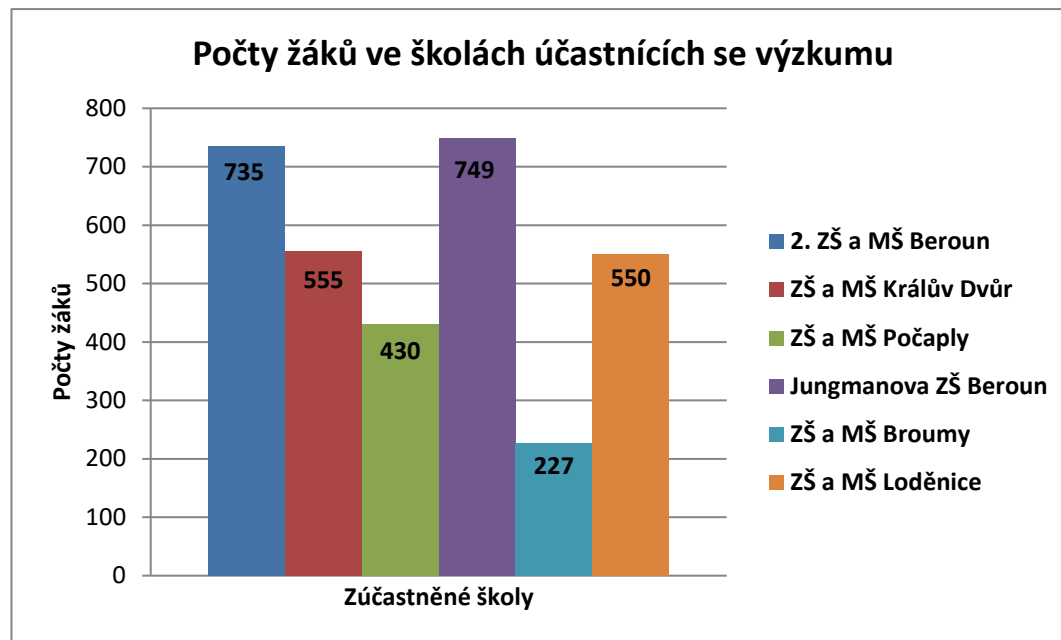
1. Kolik žáků navštěvuje Vaši školu?

Tabulka 1: Počty žáků škol, kde byl proveden výzkum

respondent	škola	počet žáků
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	735
Mgr. Lubor Vlček		
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	555
Mgr. Jana Zálomová		
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	430
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Beroun	749
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	227
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	550

Celkový počet škol zúčastnících se výzkumu: 6

Průměrný počet žáků v zúčastněných školách: 541

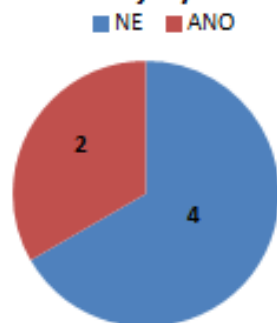
Obrázek 5 Počty žáků ve školách účastnících se výzkumu.

2. Vyučujete ruský jazyk (jako volitelný předmět)?

Tabulka 2: *Výuka ruského jazyka na školách účastnících se výzkumu*

respondent	škola	výuka RJ
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	ANO
Mgr. Lubor Vlček		
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	NE
Mgr. Jana Zálomová		
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	NE
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Be- roun	NE
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	NE
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	ANO

Výuka ruského jazyka ve školách

Obrázek 6: *Výuka ruského jazyka na školách.*

3. Kolik žáků se učí ruský jazyk?

V následující tabulce je uveden počet žáků jednotlivých škol studujících ruský jazyk. Pro porovnání je znovu uveden i celkový počet žáků na jednotlivých školách.

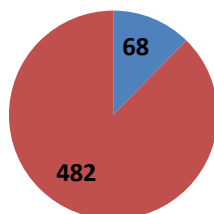
Tabulka 3: Počty žáků studujících ruský jazyk v jednotlivých školách.

respondent	škola	počet žáků	z toho studuje RJ	
			počet žáků	%
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	735	97	13,2%
Mgr. Lubor Vlček				
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	555	0	0,0%
Mgr. Jana Zálomová				
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	430	0	0,0%
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Beroun	749	0	0,0%
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	227	0	0,0%
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	550	68	12,4%

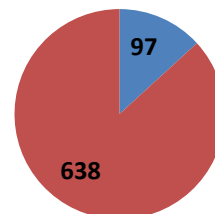
Z tabulky 3 vyplývá, že jedinými ze zúčastněných škol, ve kterých se vyučuje ruský jazyk, jsou 2. ZŠ a MŠ Beroun a ZŠ a MŠ Loděnice. Bylo proto vypočteno procentuální zastoupení žáků, kteří se učí ruský jazyk. Bylo zjištěno, že v obou školách je podíl žáků ruského jazyka přibližně stejný (13,2% na 2. ZŠ a MŠ Beroun a 12,4% v případě ZŠ a MŠ Loděnice) – viz následující grafy.

Ze získaných údajů bylo zjištěno, že na obou školách má o studium ruského jazyk zájem přibližně 1/8 žáků. Z toho lze usuzovat, že pokud by byla ruština vyučována i na zbývajících školách, bylo by procentuální zastoupení žáků přibližně stejné. Důvody, proč se na těchto školách ruský jazyk nevyučuje, budou uvedeny níže.

ZŠ Pořadí jazyků dle důležitosti
MŠ Loděnice
■ má RJ ■ nemá RJ

2. ZŠ Pořadí jazyků dle důležitosti
MŠ Beroun
■ má RJ ■ nemá RJ

Obrázek 7: Podíl žáků studujících RJ v ZŠ a MŠ Loděnice.

Obrázek 8: Podíl žáků studujících RJ na 2. ZŠ a MŠ Beroun.

4. V případě, že ruský jazyk neučíte, jaký je důvod?

Respondenti měli na výběr z následujících tří možností. Jejich odpovědi jsou uvedeny v tabulce 4.

- a) Nezájem žáků a zákonných zástupců o výuku jazyka.
- b) Personální zabezpečení výuky – nemáme aprobovaného vyučujícího pro výuku.

Tabulka 4: *Důvody, ze kterých se na školách nevyučuje ruský jazyk.*

respondent	Škola	odpověď
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	vyučujeme RJ
Mgr. Lubor Vlček		
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	a) Nezájem žáků i b) Personální zabezpečení
Mgr. Jana Zálomová		
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	b) Personální zabezpečení
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Beroun	a) Nezájem žáků
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	b) Personální zabezpečení
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	vyučujeme RJ

Obrázek 9: *Důvody, proč se na školách nevyučuje ruský jazyk.*

Z tabulky 4 vyplývá, že pouze dvě školy z šesti dotázaných vyučují ruský jazyk. Na zbylých školách chybí buď personální zabezpečení, tj. není, kdo by výuku zajišťoval, což souvisí i s nezájmem zákonných zástupců o jazyk. Většina škol ještě před tím, než se pokusí pedagoga daného jazyka sehnat, provádí průzkum mezi rodiči či žáky, zda by o výuku daného cizího jazyka měli zájem. Samozřejmě problémem je i nedostatek ruštinářů. Dnes rusky mluvící Češi své znalosti uplatňují především v obchodní sféře a nemají zájem jazyk vyučovat. Ředitelé tak musí pedagogy hledat mezi starší generací, která se ruštinu povinně učila. Jak sdělil v rozhovoru Mgr. Pavel Herold, generace posledních vystudovaných ruštinářů se už pomalu přibližuje k důchodovému věku a jejich nahrazení bude velmi obtížné. Mohou se však najít i takové výjimky jako např. Jungmannova ZŠ a MŠ Beroun, kde vyučující ruštiny pracují, ale ruský jazyk nevyučují, protože o něj není zájem.

5. Považujete výuku ruského jazyka v porovnání s jinými cizími jazyky (např. s výukou německého jazyka) za obtížnější a proč?

Tabulka 5: Odpovědi respondentů na otázku porovnání náročnosti ruského jazyka s ostatními jazyky.

respondent	škola	Odpověď
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	Problémem je samozřejmě azbuka, což si většina rodičů neuvědomuje. Myslí, že dětem ulehčí studium, protože se jedná o slovanský jazyk. Navíc věří, že jim dokážou pomoci s úkoly, a pak jsou překvapeni, že žáci mají s jazykem problémy. Sám rodičům výuku ruštiny rozmlouvám s tím, že němčinu nebo jiný cizí jazyk žáci v budoucnu využijí více.
Mgr. Lubor Vlček		Nepovažuji, každý jazyk má svá úskalí. V ruštině je to azbuka, v němčině např. skloňování slov pomocí členů.
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	Považuji ji za obtížnější vzhledem k jinému typu písma.
Mgr. Jana Zálomová		Musím zmínit azbuku, navíc dnes už se děti ruštinu učí jen 2x v týdnu, v letech minulých probíhala výuka až 4x týdně včetně hodin čtení či konverzace. Ruština má také v porovnání s češtinou jinou výslovnost, spoustu slov existuje jak v češtině, tak v ruštině, ale znamenají úplně něco jiného. Tady vidím hlavní problémy. Člověk si podle sluchu myslí, že rozumí, ale není to pravda.
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	Ruština je sice slovanský jazyk, ale má azbuku.
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Beroun	Největším problémem je písmo – azbuka.
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	Každý jazyk je v určité oblasti problematický. Ruský jazyk má azbuku, která hlavně v začátcích studia žákům činí potíže. Co se gramatiky týče, nemyslím si, že by ruština byla těžší než často vybíraná němčina.
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	Z hlediska azbuky je ruština velmi složitá. Vezmeme-li v úvahu počet hodin týdně (v současnosti jen 2 týdně), tak dětem trvá několik měsíců, než se vůbec naučí číst a psát.

Z tabulky 5 jednoznačně vyplývá, že všichni respondenti zastávají názor, že obtížnost ruského jazyka spočívá ve zvládnutí grafického systému jazyka, tj. azbuky. Azbuka je odlišné písmo a naučit se dobře psát i číst je velmi obtížné. Když bude brána v potaz doba, jak dlouho se děti učí psát latinkou v prvních třídách prvního stupně základních škol, je pro žáky složité ovládnout písmo i během dvou let výuky na základních školách. To vyplývá z odpovědi Mgr. Jany Zálomové, která výuku ruského jazyka zažila v takovém rozsahu, jako nyní probíhá výuka anglického jazyka. Dodává ještě, že příbuznost a jistá podobnost českého a ruského jazyka často zapříčiňuje mylné představy v porozumění. Čeština i ruština společně sdílí velké množství slov, která znějí podobně, ale jejich význam je absolutně odlišný. Z tohoto pohledu znalost češtiny může být i na obtíž, protože se žák nedokáže odpoutat od struktur českého jazyka. Mgr. Pavel Herold zdůrazňuje i to, že vzhledem k slovanskému původu obou jazyků – češtiny i ruštiny – většina rodičů složitost ruštiny podceňuje, dokonce si myslí, že výuka ruštiny bude o mnoho lehčí, než výuka např. německého jazyka. Mgr. Lubor Vlček srovnává výuku ruštiny s němčinou, kde je zjevná naopak problematika členů a jejich deklinace, čímž poukazuje na fakt, že každý jazyk má svá úskalí.

6. Je podle Vás ruský jazyk výhodou při hledání pracovní pozice a následného uplatnění na trhu práce? Odůvodněte.

Tabulka 6: Názory respondentů na výhodnost ruského jazyka v pracovním životě.

respondent	Škola	Odpověď
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	Každý jazyk je výhodou, ale angličtina jasně vede. Ruštinu využijí lidé, kteří budou sami hledat práci, kde ji budou moci používat.
Mgr. Lubor Vlček		Nemyslím si. Ani politická situace výuce ruského jazyka nenahrává.
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	Ano, mnoho ruských firem působí na našem trhu
Mgr. Jana Zálomová		Ano, ale záleží na tom, kde chce člověk pracovat a zda je tam daný jazyk využitelný.
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	Ano, Rusko je důležitý obchodní partner pro Evropu i Českou republiku.
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Beroun	Nevím, v dané chvíli výhody nevidím. Vztahy mezi Českem a Ruskem jsou na bodu mrazu.
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	Ano, výhodou je znalost každého cizího jazyka
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	Ano, ruštinu považuji po angličtině a němčině za výhodu. Člověk vždy může najít uplatnění jako např. soukromý lektor ruštiny, nebo může učit rusky hovořící česky s pomocí znalostí ruštiny. Navíc zmíním propojenost s Ruskem – ropa, zemní plyn, která bude trvat navzdory momentální nepříznivé politické situaci.

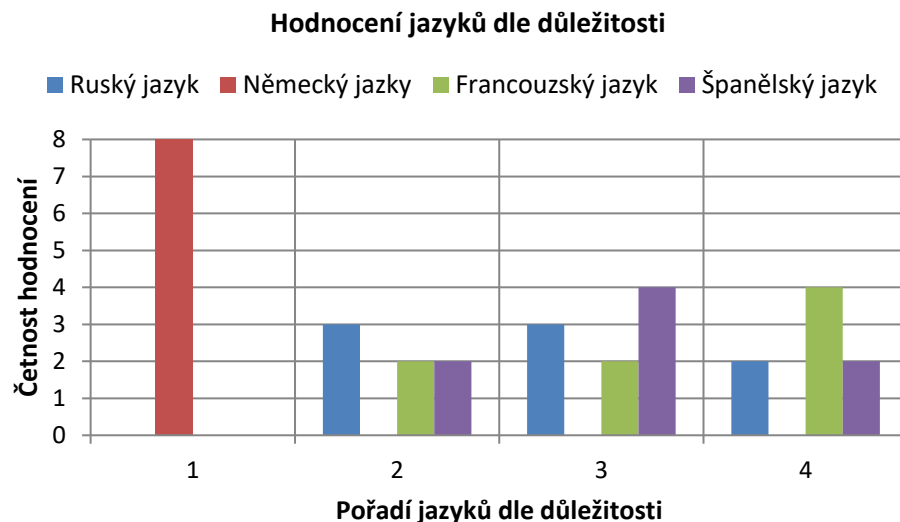
Z tabulky 6 vyplývá, že většina respondentů považuje znalost ruského jazyka za výhodu z pohledu využitelnosti v pracovním životě. Celkem odpovědělo kladně šest z osmi respondentů. Zmiňují především spolupráci České republiky s Ruskem v komerční sféře, konkrétně Ing. Evžen Krob, Mgr. Vladislav Krabec i Mgr. Václav Veverka. Důležitým faktorem je podle Mgr. Pavla Herolda i Mgr. Jany Zálomové i to, zda jedinec hledá takovou pracovní pozici, kde ruský jazyk využije. Shoda panuje též v názoru, že znalost jakéhokoli cizího jazyka je potenciální výhodou na pracovním trhu. Záporně na námi položenou otázku odpověděli jen Mgr. Lubor Vlček, učitel německého jazyka, a Mgr. Ivan Souček, kteří zmiňují momentální vypjatou atmosféru mezi Českou republikou, Evropskou unií a Ruskou federací, jež poptávce Čechů po ruštině nenahrává.

7. Seřad'te jazyky podle důležitosti 1–4 (nejlepší – nejhorší) z pohledu uplatnění v budoucím zaměstnání, využitelnosti, osobní, studijní a profesní rozvoj.

Respondenti měli možnost vybírat z následujících cizích jazyků: ruský, německý, francouzský, španělský. Jejich odpovědi jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 7: Názory respondentů na důležitost cizích jazyků.

Respondent	Škola	pořadí jazyků dle důležitosti			
		ruský	německý	francouzský	španělský
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	4	1	3	2
Mgr. Lubor Vlček		3	1	4	3
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	2	1	4	3
Mgr. Jana Zálomová		3	1	4	2
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	3	1	2	4
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Beroun	4	1	2	3
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	2	1	3	4
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	2	1	4	3
průměrné pořadí		2,88	1,00	3,25	3,00

Obrázek 10: Četnost hodnocení důležitosti jednotlivých jazyků.

Školy, které se zúčastnily výzkumu, nabízí jako druhý cizí jazyk podle výběru: německý jazyk, španělský jazyk, francouzský jazyk a ruský jazyk. Německý jazyk nabízí všechny dotazované školy, protože dle názoru vedení škol i pedagogů je nejvyužitelnější. To dává smysl z hlediska propojenosti českého a německého trhu, ale také z geografického důvodu, neboť Česká republika je obklopena německy hovořícími sousedy, Německem a Rakouskem. Oba státy jsou velmi vyspělé a konkrétně Německo patří do kategorie nejsilnějších ekonomik Evropské unie. Politická i hospodářská situace nahrává výuce němčiny i jejímu využití. V pohraničí i v hlavním městě působí velký počet německých firem, ve kterých mohou Češi najít nejen uplatnění, ale i vyšší platové ohodnocení. S názorem respondentů plně souhlasím a vidím němčinu jako perspektivní jazyk i do budoucna. Sama jsem ji studovala na střední škole a mnohokrát za život ji využila, ať už v rámci cestování či obchodní korespondence. V Německu se též nachází mnoho kvalitních vysokých veřejných škol s minimálním finančním příspěvkem dané instituci. Ve většině případů požadují znalost němčiny alespoň na úrovni A2 v případě studia v jiném než německém jazyce, nebo minimální úroveň B2 v případě studia

v němčině. Z tohoto důvodu nemalé množství absolventů středních škol s maturitní zkouškou, či absolventů bakalářského studia volí studium vysoké školy v Německu. V rámci programu Erasmus + volí studenti také často Německo z důvodu, že jsou Němci naši sousedé, a tak mají čeští studenti možnost studovat v zahraničí, ale zároveň zůstávají v blízkosti domova.

Názory respondentů na zbylé tři jazyky se v pořadí poměrně lišily. Lze uvést, že francouzština se umístila z pohledu využitelnosti až na posledním místě. Podle mého názoru je využití francouzského jazyka větší, lze se s ním domluvit i ve frankofonních zemích, jako např. v Belgii, ve Švýcarsku, v Lucembursku a v Monaku. Navíc francouzský jazyk je jedním z pracovních jazyků EU. Na druhou stranu francouzština má v České republice mnohem menší uplatnění než němčina či ruština.

Ruský a španělský jazyk se v celkovém součtu odpovědí procentuálně téměř shodovaly. Španělština je jeden z nejvíce používaných jazyků na světě. V Evropě ho jako mateřský má sice jen Španělsko, ale z mé zkušenosti jsem se se španělštinou domluvila jak v Portugalsku, tak ve Francii i Itálii. Románské jazyky nabývají na popularitě a jednoznačně z nich vede právě španělský jazyk. Velká část Čechů jezdí do Španělska na dovolenou a jazyk se jim líbí. Ze svého úhlu pohledu mohu říci, že naučit se dobře španělsky mi zabralo mnohem méně času než v případě anglického, německého nebo ruského jazyka. Španělština je melodická, libozvučná a lidé k ní mají kladný vztah.

Ruský jazyk se v našem grafu umístil těsně před španělštinou. V jeho prospěch hraje hlavně větší využitelnost na území České republiky v porovnání se španělštinou. Ruštinu se lidé učí spíše z praktického hlediska, potřebují ji především pro obchodní korespondenci, využijí ji v překladatelství a tlumočnictví. Osobně si myslím, že do Ruska na dovolenou nebo na pracovní cesty vyjíždí jen malé procento Čechů. Rusky budou Češi mluvit především na českém území při jednání s rusky mluvícím obyvatelstvem. Pozice ruštiny na druhém místě je podle mě zasloužená, protože z hlediska využití v České republice je zcela jistě před španělštinou.

8. Podle Vašeho uvážení (ředitele školy, učitele) považujete výuku ruského jazyka za důležitou a smysluplnou?

Tabulka 8: Názory respondentů na výuku ruského jazyka.

respondent	Škola	Odpověď
Mgr. Pavel Herold	2. ZŠ a MŠ Beroun	Myslím si, že bude mít malé využití. Jsem vystudovaný ruštinář. Použil jsem ji dvakrát za život.
Mgr. Lubor Vlček		Ano, je to světový jazyk. Všechny oficiální dokumenty jsou jak v angličtině, tak v ruštině.
Ing. Evžen Krob	ZŠ a MŠ Králův Dvůr	Ano, vzhledem k tomu, že Rusko je pro nás i pro Evropu důležitý obchodní partner. Na našem trhu působí mnoho ruských firem. Nezanedbatelnou roli hrají i historická spojení a svazky. Na druhou stranu studiu ruštiny nenahrává momentální politická situace a vztahy s Ruskem.
Mgr. Jana Zálomová		Ano, každý cizí jazyk je důležitý, ale vzhledem k aktuální situaci si myslím, že ruština nepatří mezi nejdůležitější jazyky.
Mgr. Vladislav Krabec	ZŠ a MŠ Počaply	Ruština se nechá v České republice využít, ale jako prioritu vidím angličtinu či němčinu.
Mgr. Ivan Souček	Jungmannova ZŠ Beroun	Ano, je to cizí jazyk jako každý jiný, ale zatím je uplatnění v praxi menší oproti angličtině a němčině.
Mgr. Libor Kuška	ZŠ a MŠ Broumy	Ano, cizí jazyky otvírají dveře do světa a ruština se dá v České republice využít.
Mgr. Václav Veverka	ZŠ a MŠ Loděnice	Ano. S Ruskem jsme dodnes hodně propojení, spolupráce probíhá v obchodní a hospodářské sféře. S ruštinou se v České republice stále setkáváme a její znalost může být výhodou.

10 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo prozkoumat vývoj výuky ruského jazyka v letech 1945-2020 na základních školách na Berounsku.

Zjistili jsme, že výuka ruského jazyka na některých vybraných školách probíhá nepřetržitě již od konce druhé světové války. Značný obrat nastal po událostech Sametové revoluce v roce 1989, kdy se od výuky ruského jazyka na základních školách téměř upustilo.

Teoretická i praktická část bakalářské práce byla obohacena vzpomínkami ředitelů a pedagogů vybraných škol. Výzkumu, který byl proveden v roce 2021, se zúčastnilo celkem šest základních škol, z nichž pouze dvě nabízejí výuku ruského jazyka. Na základě cenných informací, které nám respondenti poskytli, jsme zjistili, že důvodem ústupu od výuky ruského jazyka je především jak nezáměr zákonných zástupců, tak i problém s personálním zajištěním výuky. K celkové situaci podle respondentů navíc nepřispívá aktuální pozice Ruské federace ve světě.

Navzdory této informaci je z výzkumu patrné, že ruský jazyk dotázaní považují za druhý nejdůležitější z hlediska jeho využití. Podle výsledků našeho výzkumu je ruský jazyk hned po německém jazyce upřednostňován před španělštinou a francouzštinou.

Teoretická část práce nastínila nejdůležitější historické události od roku 1945 a demonstrovala, jaký dopad měly na výuku ruského jazyka v Československu. Zjistili jsme, že výuka ruského jazyka je pevně spjata s politickou situací (především událostmi v letech 1945, 1948, 1968, 1989). Nejdůležitější událostí, která pozici ruského jazyka v Československu a České republice velmi ovlivnila, je bezpochyby rok 1989. Sametová revoluce přinesla velké společenské změny, největší z nich byla snaha vydat se západním směrem, což bylo stvrzeno vstupem ČR do organizace NATO a do Evropské unie. Ruština byla v tu dobu ze škol vymýcena, dlouhá léta se téměř nevyučovala a dostala se zcela na okraj veřejného zájmu.

Naši respondenti kromě názorů na výše zmíněné historické momenty se také většinou negativně zmiňovali o povinné výuce druhého cizího jazyka. Tyto otázky jsou zpracovány v praktické části.

Vztah Čechů k ruštině se během posledních desetiletí měnil v závislosti na mnohých faktorech. Dokladem toho je i současný konflikt mezi Ruskou federací a Ukrajinou. Lze předpokládat, že v důsledku přílivu ukrajinských uprchlíků, především žen a dětí z Ukrajiny

do České republiky, vzroste na jednu stranu poptávka po učitelích ruského jazyka, ale na druhou stranu poklesne zájem žáků a studentů o výuku ruského jazyka.

Důležitou součástí teoretické části je i rozpracování družebních styků mezi městy Beroun a Zagorsk (nyní Sergijev Posad). Materiály v podobě osobní korespondence, smluv, dokumentů a fotografií jsme získali v Okresním státním archivu města Beroun. Tato kapitola byla doplněna i vzpomínkami některých respondentů.

Bakalářská práce je založena na vzpomínkách respondentů, na informacích z historických publikací a rovněž čerpá z mnoha jak českých, tak ruských internetových zdrojů.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá výukou ruského jazyka na základních školách v okrese Beroun a jejím vývojem od roku 1945 do roku 2020. Cílem bylo zhodnotit, jak se po druhé světové válce jazyk vyvíjel a kolik žáků se ruský jazyk momentálně učí. Vyhodnocení probíhalo na základě odpovědí respondentů, ředitelů a pedagogů vybraných základních škol v okrese Beroun. Z rozsáhlých rozhovorů, internetových a publicistických zdrojů vyplývá, že výuka ruského jazyka byla vždy silně ovlivněna historickými a politickými událostmi.

This bachelor's thesis deals with the development of Russian language teaching in primary schools in the Beroun district from 1945 to 2020. The aim was to assess how the language has evolved since WW2 and how many pupils are currently learning Russian. The evaluation is based on the responses of principals and teachers of primary schools in the Beroun district. Russian language teaching has always been strongly influenced by historical and political events, as the extensive interviews, internet, and journalistic sources show.

Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

Tištěné zdroje

1. FIALOVÁ, Ludmila et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Vyd. 2., dopl. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0720-0.
2. KOROSTENSKI, Jiří. *K postavení ruštiny v českých zemích a na Slovensku do roku 1989*. *Opera Slavica*, 2016, roč. 26, č. 2, s. 39-48. ISSN 1211-7676.
3. KREJČOVÁ, Soňa. *Debata o reformě českého školství v letech 1989–2004*. Brno, 2012. Diplomová práce. Vedoucí práce doc. PhDr. Lubomír Kopeček, Ph.D.
4. PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 2. díl, *Období 1945-1992*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 978-80-7239-228-5.
5. PŘEDOTOVÁ, Dana. *Historie školství od roku 1945 do současnosti*. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Ing. Bc. Vít Beran
6. Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Družební styky Beroun – Zagorsk
7. Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Informativní správa o družebních stycích za I. pololetí 1976 a výhled do konce roku 1976
8. Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Dohoda o přátelství pracujících družebních měst Zagorska /SSSR/ a Berouna /ČSSR/ na rok 1973
9. Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 937, Mezinárodní styky (družba čj) 1963-89, Smlouva o bratrství okresů Zagorsk (SSSR Moskevská oblast) a Beroun (ČSSR Středočeský kraj)
10. Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 1368, sg.459, Družební styky 1965-76, Zhodnocení družebních styků mezi okresem Beroun a okresem Zagorsk za rok 1972 a návrh na další rozvoj družebních vztahů pro rok 1973-1974
11. ŠEDIVÝ, Jaroslav. *Osudné spojenectví: Praha a Moskva 1920-1948*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3823-2.
12. ŠEVČÍKOVÁ, Tereza. *Československý rok 1968*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova Univerzita v Brně. Vedoucí práce PhDr. Milan Valach, Ph. D

13. URIEOVÁ, Libuše. *K postavení ruštiny v České republice v letech 1990–2014. Opera Slavica*, 2016, roč. 26, č. 4, s. 47-56. ISSN: 1211-7676
14. WEGS, J. Robert a LADRECH, Robert. *Evropa po roce 1945*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-507-0.
15. Аванесова М.С. *Российско-Чешские отношения от распада СССР до современности*: Санкт-Петербургский государственный университет, 2016. ISBN 978-5-98620-197-9.

Elektronické zdroje

1. *ABC.cz: slovník cizích slov* [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>
2. BUREŠOVÁ, Jana. *Zájem o výuku ruštiny zase stoupá* [online]. 1.3.2007 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zajem-o-vyuku-rustiny-zase-stoupa.A070228_074429_stredniskoly_klu
3. ENDRŠTOVÁ, Michaela. *V roce 1968 kantoři nevěděli, co učit. Během pražského jara ničili učebnice* [online]. 4.9. 2017 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zahajeni-skolni-rok-socialismus-historie-projevy-ministru-ve-skolach.A170821_111754_domaci_nub
4. *Historie a současnost*. Město Beroun [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: <https://www.mesto-beroun.cz/o-beroune/historicke-mesto-roku-2009/>
5. *Katedra ruského a francouzského jazyka* [online].s. 135 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://old.fpe.zcu.cz/export/sites/fpe/krf/Dokumenty/KRF_60_let.pdf
6. KOPECKÁ, Mahulena. *Dva tisíce slov: Nejvýznamnější dokument pražského jara* [online]. 29.5. 2018 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <https://1968.rozhlas.cz/dva-tisice-slov-nejvyznamnejsi-dokument-prazskeho-jara-7229251>
7. LIŠKOVÁ, Petra. *Bývalý Zagorsk chce oprášit družbu s Berounem* Zdroj: https://berounsky.denik.cz/zpravy_region/be-zagorsk20090310.html [online]. 10.3.2009 [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: https://berounsky.denik.cz/zpravy_region/be-zagorsk20090310.html
8. *Medvědárium*. Město Beroun [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: https://www.mesto-beroun.cz/pro-turisty/tipy-na-volny-cas/medvedarium-0_551.html
9. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vzdělávání* [online]. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání –

- nakladatelství Tauris, 2001, 2001 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z:
[file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20\(3\).pdf.s26](file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/bilakniha%20(3).pdf.s26)
10. *Národní plán výuky cizích jazyků* [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z:
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hoD8ZbFelsJ:www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz
11. *Ruština je v Česku na vzestupu* – Nakladatelství Fraus. Nakladatelství Fraus [online]. Copyright © 2021 [cit. 13.11.2021]. Dostupné z: <https://www.fraus.cz/cs/o-nas/pro-media/tiskove-zpravy/rustina-je-v-cesku-na-vzestupu-18330>
12. RŮŽIČKA, Daniel. *Svaz československo-sovětského přátelství (SČSP)* [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/scsp.php>
13. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky* [online], [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>
14. Státní okresní archiv Beroun, Okresní národní výbor Beroun, kar. 1368, sg.459, *Informace k usnesení vlády číslo 437/1964 o zahraničních stycích a cestách do ciziny*
15. URBAN, Jiří. *Několik vět: Posledních pět měsíců komunistické diktatury petiční optikou* [online].s. 24 [cit. 2022-02-14]. Dostupné z:
<https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1001/020-045.4>
16. VACULÍK, Ludvík. *Dva tisíce slov* [online].1968, s. 460-465 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://service.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zdejin/3/vaculik.pdf>
17. *Zavedením druhého povinného cizího jazyka na ZŠ selepší jazyková vybavenost žáků*, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 13.11.2021]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/vse-o-nuv/zavedenim-druheho-povinneho-ciziho-jazyka-na-zs-se-zlepsi?lang=1>
18. *Zeman uznal anexi Krymu, pochvalují si Rusové. Porošenko zmínil Sudety* [online]. Copyright © [cit. 13.11.2021]. Dostupné z:
<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2269945-zeman-uznal-anexi-krymu-pochvaluji-si-v-rusku-projev-ceskeho-prezidenta>
19. *Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989* [online].[cit. 2022-03-13]. Dostupné z:
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hoD8ZbFelsJ:www.msmt.cz/file/10376_1_1/download/+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

20. *Администрация Сергиево-посадского городского округа. Администрация Сергиево-посадского городского округа: Наш округ* [online]. [cit. 2022-02-14].
Dostupné z: <http://www.sergieev-reg.ru/district/history>
21. ВАСИЛЬЕВА, Лидия. *О Бороунской улице и наших чехословацких друзьях. Агентство новостей помосковья* [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z:
http://www.mosoblpress.ru/regions/27/mass_media/3/130/item189108/
22. *Маленький герой большой войны: как Валя Котик стал настоящим орленком. Риа Новости* [online]. 11.2.2010 [cit. 2022-02-10]. Dostupné z:
<https://ria.ru/20100211/208693326.html>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Plán přátelských svazků měst Zagorsk SSSR a Beroun ČSSR na rok 1974	27
Obrázek 2: Návrh plánu zahraničních styků na léta 1978 a 1979	28
Obrázek 3: Život v táboře Valji Kotíka, SSSR.....	30
Obrázek 4: Život v táboře	30
Obrázek 5 Počty žáků ve školách účastnících se výzkumu.	53
Obrázek 6: Výuka ruského jazyka na školách.	54
Obrázek 7: Podíl žáků studujících RJ v ZŠ a MŠ Loděnice.	56
Obrázek 8: Podíl žáků studujících RJ na 2. ZŠ a MŠ Beroun.....	56
Obrázek 9: Důvody, proč se na školách nevyučuje ruský jazyk.....	57
Obrázek 10: Četnost hodnocení důležitosti jednotlivých jazyků.....	64

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počty žáků škol, kde byl proveden výzkum.....	53
Tabulka 2: Výuka ruského jazyka na školách účastnících se výzkumu	54
Tabulka 3: Počty žáků studujících ruský jazyk v jednotlivých školách.	55
Tabulka 4: Důvody, ze kterých se na školách nevyučuje ruský jazyk.....	57
Tabulka 5: Odpovědi respondentů na otázku porovnání náročnosti ruského jazyka s ostatními jazyky.....	59
Tabulka 6: Názory respondentů na výhodnost ruského jazyka v pracovním životě.....	61
Tabulka 7: Názory respondentů na důležitost cizích jazyků.....	63
Tabulka 8: Názory respondentů na výuku ruského jazyka.	66